Ч. 9 (32).

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ОРГАН ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ДУМКИ

INDEPENDENT UKRAINE

"INDEPENDENT UKRAINE"
UKRAINIAN MONTHLY
P. O. BOX 194 — ST. PAUL 2, MINN.

Зміст

Ст. ПОЛ **ЧІКАҐО** **ВИНИПЕҐ**

РІК III **ВЕРЕСЕНЬ, 1950** **Ч. 9 (32).**





ПОДЯКА

На руки Центральної Управи ОДВУ з призначенням на «Визвольний Фонд» зложили:

Мґр. Іван Костюк Ліста Ч. 94 Енґлевуд, Кол. Збірка	$ 2.00
Др. Й. Коропей Ліста 21 Детройт, Міч. Збірка	$ 15.00
Відд. С. П. Ольжича ОДВУ Чікаґо, Ілл. збірка	$ 16.00
Ліста Число 32 Відд. 32 ОДВУ Міннеаполіс, Ст. Пол збірка	$ 17.00
Ліста Число 34 Відд. Ч. 32 ОДВУ Міннеаполіс, Ст. Пол, збірка	$ 11.25
Відд. Число 4 ім. Ю. Головінського, Гамтрамк-Детройт ОДВУ, збірка	$ 27.00
Ліста Число 31, Відд. 32 ОДВУ Міннеаполіс, Ст. Пол, збірка	$ 15.00

Центральна Управа ОДВУ переслала згадані гроші на руки уповноваженого ОУН з вимогою гроші ці зужити тільки на потреби визвольної боротьби на Рідних Землях.

За Центральну Управу ОДВУ

проф. О. Грановський — голова
Степан Коцюба — фін. реф.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК III. ВЕРЕСЕНЬ, 1950 Ч. 9 (32).

Мих. Ситник

ОЛЕНА ТЕЛІГА

З циклу «Герої»

— Пані Олено, застібніть пальто,
Простудитесь. Такий холодний вітер!..
Шумів Дніпро і бився під мостом
Об металеві шлюзи і ґраніти.

По цей бік — Київ, що в огнях сторіч
Нам карбував безмовно вічну славу,
По той бік — Запоріжжя, давня Січ,
Могили шведські, голуба Полтава...

Вона ж стояла, мов живий маяк
На самій середині України, —
Щоб знали наші рідні люди, як
Пообминути пагубні руїни.

А з двох боків — споріднені кати
Шаліли вперто у кривавім герці...
Вона ж стояла, як одна з святих
З відкритою до нас душею й серцем.

Горіли очі золотим вогнем,
Були вуста затиснуті до болю.
— Вперед, безумні, скорше перейдем
Смертельний вир, наїздників сваволю!

...Коли б усі дивилися на ню,
Як на свою, як на земну богиню, —
То вистачило б нам усім вогню
Донести наші стяги жовтосині,

А так, два змії на отім мосту
Скрутилися, пустили смертну піну
І ми згубили осяйну мету
На самій середині України.

Та тільки пісня та неповторима,
Що вирвалась з її душі на світ, —
Уже навчила нас — її очима
Дивитися на схід, на рідний схід.

Іван Ганнич

СОНЕТ

З циклу «Партизанські сонети».

Кинула ніч на ліси перші стежі, —
Синь прихмуряє заспані очі.
В відблиску гір у темряві ночі —
Обрій далекий роздерли пожежі.

Даль колихається, в сяйві іскриться,
Вись підіймає зоряно рвійно.
Помстою тепло, — в даль буревійно —
Бризнула кровю гартована криця.

«Хлопці! — звернувся так сотник словами —
Бачите обрій горить й перед нами
Край, що повернув ворог в руїну.

Завтра незнане нам треба збагнути,
Волю і щастя в змаганні здобути —
Або умерти за Україну.»

Іван Хмельницький

В країні рабства і смерти

Частина перша.

ВУЛИЦЯ ЖАХЛИВОЇ УСТАНОВИ

Квітучі каштани кидають скупу тінь на асфальтові хідники й суворі, модерні, сірі будинки.

На ганку стоїть озброєний вартовий у червоно-синьому кашкеті і червоніє писана золотом таблиця: «Винницьке Обласне Управління НКВД».

Ця найбільша і найстрашніша в області установа, займала цілу велику вулицю, що носила жорстоке ім'я — колишнього керівника ЧК—ГПУ Фелікса Дзержинського.

Ця вулиця розбудувалася немов в рр. 1929—30, 1932—33. За ці роки виросли тут три розлогі п'ятиповерхові залізобетонні будинки, розширено й розбудовано інші доми й надбудовано на них нові поверхи.

На цій улиці колись була ЧК.[1]) Ще свіжа память про її криваву роботу в 20-их роках, коли щоночі там розстрілювано сотні людей.

Коли я проходив цією вулицею, завжди намагався швидше поминути її і не розглядати будинків від яких віяло холодним подихом смерти. І перехожі, яких іноді доводилось зустрічати на цій вулиці в день, мали переляканий вигляд, бліде обличчя і тримали руки за спиною. За ними невідступно слідували двоє з руками в кишенях. То спроваджували чергову жертву...

Справжній рух починався на вулиці Дзержинського після 12-ої ночі. Тоді з тюрми, що знаходиться на протилежному кінці міста, мчали закриті авта без вікон (т. зв. «Чорні Ворони»), якими НКВД-исти возили арештованих на допит.

До ранку горіло світло у вікнах страшної установи, і переходити вулицею було небезпечно.

Давно проминула громадянська війна, розстріляно грубі сотні тисяч царських урядників, офіцерів, підприємців, купців, учених і священиків. Назовні видавалося все спокійно. Совєтська преса захлиналася від гістеричних кличів: «жити стало краще, — жити стало веселіше». Стахановці[2]) виконували і перевиконували норми.

Чому ж так інтензивно працювали «Чорні Ворони»?

Від 1917 р. більшовицький режим спирався в першу чергу на терорі, бо зграї московських комуністів-більшовиків ніколи б не вдалося досягти панування і втримати владу, коли б вони не вживали до досконалости доведеної брехливої пропаґанди, завдяки якій їм вдалося спочатку привернути на свій бік частину робітничої та селянської маси, пообіцявши їм у власність фабрики та землю, і по-друге — кривавого терору.

Сам Ленін давав настанови, першим керівникам ЧК Дзержинському і Менжинському. Він писав чимало красномовних висловів про застосування терору. Ось напр., в XXV-тому томі його творів сказано: — «відмовитися від влади, відмовитися від терору — означає перетворитися в жалюгідного обивателя». Том XXVI: «Без терору не можна обійтися...» Том XXIII — «шкодувати і відмовитися від терору «ми не повинні».

З одної з вищенаведених цитатів («відмовитись від влади, відмовитися від терору») бачимо, що Ленін поставив знак рівности між «владою совєтів» і терором. І терор став справжнім і чи не єдиним символом совєтської влади.

Кого ж карали й карають сталінські сатрапи? Адже дореволюційне покоління до 30-их роковин великої жовтневої революції вже вимерло саме, або було знищене. Адже «куркуля, як клясу» знищено, й поза колхозами — немає селян. Адже у всіх проявах ентузіязму до режиму, зокрема в виборах бере участь 98 проц. а то й 99 проц. Хто ж ті вороги «селянсько-робітничої влади? Чому їх так багато й чому вони такі завзяті?

Большевизм — це знищення людини. Отже кожен, хто лишився людиною, хто ще не став безвладним колісцятком державно-партійної машини — ворог її. Машина ця поставлена на опанування світу і не терпить людей, що мають свою думку. Вона потребує безвольних автоматів, що будуть битися, захоплюватися, адмініструвати, голосувати — і робити все на наказ червоного Кремля.

Політична зброя вже нераз в історії світових воєн показалась важнішою за сталь і мотор. А большевизм — це політична зброя.

Протеж війни самою політикою не виграється. Треба й армії, і наступу озброєних частин. Наступ на весь світ потребує колосальної бази. Хоч всі «союзні республіки» СССР — це «невід'ємні частини», то Москва добре знає, що вони за її панування битись не будуть. Не будуть битись за те, щоб українськими руками й вугіллям, пшеницею та цукром розбудовувалась сила Московщини. Щоб кавказькими руками і мармуром будувалось метро в Москві. Щоб на кістках поневолених народів росла «ґльорія Московіє». За те може битись тільки москаль — з переконанням, з завзятістю, з зрозумінням цілі. Він лише здібний на безконечні жертви в ім'я «соціялізму в одній країні» і «визволення трудящих», бо цим закріплюється його імперія. Він стає з тамбовського Ваньки — сатрапом величезних провінцій.

Москва добре знає, що поневолені народи —

---

[1]) ЧК — Надзвичайна Комісія (по боротьбі з протикомунізмом. ГПУ — Головне Політичне Управлінне).

[2]) Стахановці — послідовники гірника Стаханова, який доводив, що можна за день праці зробити дві-три, а то й більше, норм виробітку. Рух цей організований большевицькою пропаґандою і уявляє собою один з хитрих батогів совєтської держави для визискування робітників.

навіть зовсім задурманені пропаґандою і терором, ізольовані від можливости бачити всю забріханість «ідеї» і системи — будуть відосередною силою в моментах зусиль і кріз. Тому треба їх ослабити, знищити, зденаціоналізувати, можливо швидко підірвати їх моральну й біологічну силу.

З цієї потреби виходячи, в роки громадянської війни ЧК розстрілювало в кожному місті й селі «за контрреволюцію» згори визначений контингент. Для цього був організований голод в Україні. Для цього виконуються контингенти розстрілів і заслань аж до сьогодні й будуть виконуватись так довго, як довго існуватиме червоний Кремль і його змагання за панування над світом.

Щоб бути арештованим і покараним — не треба бути винним. Вистарчає не бути тим, що нищить свою поневолену країну. Тоді одного дня він підпадає під якусь «кампанію»: саботажист, член «Просвіти», має родичів закордоном, говорить своєю мовою, а не мовою Леніна — отже «націоналіст», вважає свій нарід окремим від московського, не захоплюється своїм вогким помешканням і т. д.

Безчисленна армія шпиків слідкує за кожним і доносить про кожен крок і слово кожної людини, щоб, коли прийде арешт, на вулиці жахливої установи виготовити «акт обвинувачення».

МОЄ МІСТО І МОЯ ХАТА

До революції місто Вінниця було одним з тих чудових міст України, де жилося легко і в достатку. Це був край, де ніколи не відчувалося недостачі в харчах, хоч царська Росія і багатіла українськими скарбами.

Положене в південно-західній Україні, де високо розвинуте рільництво, садівництво, скотарство й особливо плекання цукрового буряка — воно мало всього доволі. Місто було центром осідку власників цукроварень, яких було навкруги Вінниці понад 65.

Чепурненькі домики над річкою Буг прикрасили місто після 1900-их рр. — років економічного розвитку.

Під час національно-визвольної революції 1918—20 рр. багато української інтеліґенції приймало активну участь у визвольних змаганнях і бились в рядах армії.

Під час Зимового походу багато українців виїхало з міста, однак чимало інтеліґенції залишилося, повіривши обіцянкам большевиків, що нікого не будуть репресувати, і приняли участь в відбудові краю.

Але населенню Вінниці довелося швидко за ці обіцянки й свою легковірність дорого заплатити. 1921—22 рр., після закінчення війни з Польщею всі офіцери б. царської армії, багато урядовців, більшість священиків, військовики, що були в українській армії, чи співпрацювали з нею, члени культурно-освітнього т-ва «Просвіта», були заарештовані і розстріляні ЧК.

ЧК улаштувало у Вінниці т. зв. «інтернаціональне кладовище», де що ночі розстрілювано сотки людей. Друге місце розстрілів був ярок за католицьким цвинтарем і цегольнею. Так почалась відбудова країни після війни.

За роки «большевицького господарювання» гарні будинки міста не ремонтувалися, не фарбувалися і занепадали. Перші кілька років «мирного будівництва» були достатні, щоб місто уявляло сумну картину запущення і пригноблення. У Вінниці за большевиків, особливо після скасування НЕП-у [3]), стала занепадати торгівля. Це місто було перетворено на великий центр збирання різних заготівель. Тут був осідок «Заготхудоби», «Експортхліба», «Заготзерна», «Цукротресту», «Заготптицепром-у», «Заготшкірсировини», «Заготльон», «Заготкінь», і ще кільканадцять обласних контор по примусовій заготівлі, обов'язковим поставкам хліба і різноманітної сировини, яку селяни мусіли здавати майже даром, не одержуючи теж нічого за виплачені їм гроші.

В наслідок такого хижацько-грабіжницького ставлення до селян, а також завдяки колективізації, а головне завдяки свідомому плану, у вінницькій області, як і в інших областях України у 1932 р., а особливо 1933 настав страшний голод з численними випадками людоїдства, яке особливо було поширене в Бабанському районі. Це було пекло: 8 мільйонів людей вмерло від голоду, викликаному в пляновому порядку, в найбільше у світі хліборобській державі.

Працюючи в обласній конторі державного банку мені довелося спрацьовувати документи по фінансуванні діяльности контори «Експортхліб».

В ті роки «Експортхліб» продав на зовнішні ринки по надзвичайно низьких демпінгових цінах мільйони тон пшениці й цукру.

Сотні тисяч тон хліба, відібраних у селян, лежали на державних складах і елеваторах, або гнили вздовж залізничних ліній.

Хліб і цукор вивозилося закордон для підриву «капіталістичних держав», для зросту безробіття серед зокордонних робітників і таким чином провокування серед них штучного незадоволення.

Московський Кремль був подібний до злої мачухи, що відбирала у свойого нелюбого пасинка — українського селянина, останній хліб, свідомо засуджуючи його на знищення.

1932—33 — це роки голодної смерти і роки найбільшого росту політичної свідомости українського селянства, яке разом з робітництвом стають у заховану опозицію до большевицького свавілля. Большевики знали, що буде. Знали, що

---

[3]) НЕП — нова економічна політика, введена Леніном після руїнницького військового комунізму, який привів країну до найглибшої кризи. НЕП — допускала до відбудови легкої промисловости, приватну ініціятиву і капітал. Під час НЕП-у почалося економічне відродження. Весь СССР ставав на ноги економічно. Але це не було вигідне Москві. Вірні московські землі не відроджувались так, як інші поневолені, багатші країни. Крім того Кремль потребував не добробуту населення, а розбудови воєнного промислу й харчевих продуктів, щоб кинувши їх по демпінґових цінах на світові ринки, викликати там кризу й заговорити про «внутрішні суперечності капіталістичного світу».

Тому почалась спочатку «кампанія» збору непосильно великих «заготівель», а з часом тотальна колективізація, яка дає змогу урядові випомповувати з країни все, бо все знаходиться під контролею, в руках партійних урядовців, а не власників.

зорганізований голод відкриє очі українським масам на справжні цілі Кремля. Але їм вже був час починати війну за «соціялізм в одній країні», тобто за русифікацію територій, що входять в склад СССР і вони почали відкрите нищення всіх поневолених народів, а в першу чергу українського. 8—10 мільйонів вмерло з голоду. Кольосальне досягнення! А решта стала незадоволена, податлива на провокацію. Це полегшувало діяльність «советської справедливости». Починаються хвилі нечуваних арештів. Тисячі й тисячі людей заарештовують, і вони зникають в далеких таборах або пекельних ямах Вінниці чи інших міст.

ГПУ—НКВД в якомусь шахматному порядку заарештовувало людей, найсуворіше дотримуючись пляну.

Щоночі на кожній вулиці заарештовувано кільканадцять чоловік.

Кого ж заарештовувало НКВД? Невже на кожного з арештованих були матеріяли, які доводили, що та чи інша людина являється державним злочинцем?

Зовсім ні. НКВД — цей меч большевицької диктатури, діяло дуже просто. Воно ізолювало і знищувало, або засилало на північ кожного, кого уважало, що при якійсь першій ліпшій нагоді він може виступити проти режиму. А таким в потенції був кожен. Тому НКВД не щадило й найвищих партійних достойників. Доведене до крайности населення часто кидалося до отвертого спротиву, хоч і виглядів на успіх не було.

За страшенного терору, відсутности зброї і саме головне зв'язку — окремі стихійні повстання, що виникали в Україні, (ліси західнього Поділля, Кубань), Черкесії, Курдистанії, Вірменії, були криваво приборкані особливими військами ЧОН [4]) — ГПУ, які в більшості рекрутувалися з людей нового хову, комсомольців і комуністів.

Малописьменні набрані з сільських ледащуг, вони були добрими «службистами для сталінських сатрапів, виконуючи свої криваві обов'язки сумлінно. На Україні приборкували повстання «чонівці» набрані з татар, черкесів і курдів, і навпаки у Туркестані чи Кавказі — походженням з України.

Щоб описати, як виглядали такі карні експедиції в часі і після заворушень, для цього потрібен талант Данте.

Коротко кажучи: в деяких районах було вистріляно все населення. В тисячах сіл — розстрілювані всі, або щонайменше 50 проц. мужчин, мільйони вивезено в Сибір. Ціла Кубань — найбагатша частина України — майже зовсім очищена від українського населення. Під заграви пожеж і під дике виття псів, населення розстріляно, або вивезено, а на його місце навезено кацапів з корінних московських земель. **Таке ж** сталося в багатьох округах південних областей України і в широкій на 30 км прикордонній полосі вздовж границі.

Я молода людина. Народився 1914 р. Виховався в советській середній школі, після якої закінчив курс для працівників банків. Часи української національної революції були для мене лише неясним спогадом дитинства. В умовах «залізної заслони», що ізолює від зовнішнього, поза СССР, світу, я не мав змоги порівнювати і викривати брехливість советської пропаґанди. Від людей старших чув, що перед революцією, хоч і було що їсти, то проте був національно-політичний гнет царської Росії.

Яке могло бути в зв'язку з тим моє особисте ставлення до советської влади? Про терор, його причини й розміри — я знав мало. Про брехливість пропаґанди теж. А все ж існуюча дійсність дала мені освіту й працю. Чи міг я додуматись, що це лише орган окупанта, що я і весь український нарід в своїй державі могли б побудувати інше життя? Що нас грабують в ім'я цілковитого знищення, а не визволення трудящих?

Тому то до 1930 року я ставився до влади більш менш позитивно. Я не любив лише комуністів за їх нахабність і влізливість.

З початком колективізації, побачивши жахливі картини т. зв. розкуркулення, коли було пограбовано і заслано, або розстріляно заможніших сільських господарів, я хоч і не розумів суті того явища, сприняв його негативно і передбачав занепад господарства та зубожіння країни.

Але найбільше вплинули на мене голодові роки 1932—33 року.

Будучи походженням з села, я ніколи не поривав найтісніших зв'язків з моїми батьками, селянами з Літинського району.

Поворотним пунктом у розвитку мойого світогляду і психіки була голодна смерть мого батька. Його, опухлого з голоду, привезено до літинської лікарні, де він і помер весною 1933 р. Як я довідався пізніше, там щодня занотовувано сотні мерців. Мого батька закопано на цвинтарі лікарні разом з 137 трупами людей померлих з голоду у квітні 1933 р.

Я як службовець отримував 200 грам сурогатного чорного хліба й то досить нерегулярно. За цим пайком я мусів щодня вистояти ще кілька годин у черзі.

Я не любив і не цікавився політикою, але вона перша зачепила мене. Мимоволі задавав собі питання — чому робиться те чи інше безглуздя. І все, що робилося, було немов спрепароване у якійсь одній величезній аптеці і несло отруту для народу під . . . маркою найкращого ліку.

Люди пили той «комуністичний бальзам» . . . вмирали від голоду, на засланні в Сибірі, пивницях чи по цвинтарях ЧК.

В 1933 році я був відряджений у Москву й там не бачив такого страшного свавілля й розбишацтва, яке коїлося в Україні. Там арешти були більш помірковані, а в крамницях продавався навіть хліб, за яким приїжджали зо всього терену СССР, а зокрема з пшеничної України — голодуючі. У Харкові пролунали постріли Хвильового й Скрипника. Почалася справа СВУ [5]) Все частіше почали вживати виразів «викорчувати до щенту рештки українського націоналізму», або «Україна — невід'ємна частина СССР» . . .

[4]) Війська ЧОН—ГПУ —частини особливого призначення; вживалися для кривавих приборкань.

[5]) Союз Визволення України.

Тоді я зрозумів, що все українське — сам нарід і його звичаї і багатства, культура, його найкращі якості — небажані кремлівським сатрапам. Вони не могли й не можуть забути ніколи змагань українців організувати свою власну державу, ніколи не забудуть, що ми Москві чужі, а тим вже й ворожі.

Я сам, без чужої допомоги, прийшов до таких поглядів за чотири роки обсервації, відколи я став з дитини — думаючим юнаком. Я не виступав ніде ні на яких зборах, а на пропозицію вступити до комуністичної партії відповів, що «хочу залишитися непартійним більшовиком» (попробуйте сказати інакше). На праці я поводився акуратно і обережно — робив, що від мене вимагали, ніколи не любив виступати на зборах, не встрявав у жадні дискусії, але знав, що прийде час...

Мешкав я тоді на Слав'янці у невеличкій кімнаті, в старому, невеличкому, колись приватному будинку, а тепер знаціоналізованому і переданому «Житловій кооперативі». Але та кооператива цікавилася лише збиранням квартальної платні і зовсім не ремонтувала помешкання. Нефарбована і наскрізь поіржавлена бляха не захищала будинку від дощу. Тому під час непогоди, мою кімнату заливала вода.

Час був важкий і я не мав багатьох друзів. Було лише два-три знайомих, які іноді відвідували мене. Перед ними, я іноді висловлював свої погляди на ті чи інші справи. Якось в присутності двох моїх друзів я висловився буквально так: «Після убивства Кірова були розстріляні тисячі передових людей, а потім виявилось, що вони і не винні, бо рік пізніше комуніст Ніколаєв признався, що вбив Кірова з особистих порахунків». Це чула моя сусідка, що працювала в той час на квітнику перед вікнами.

Якось я зловив її на «гарячому» як вона підглядала у щілинку, що діється в моїй кімнаті. То була вже літня жінка, яка виконувала працю двірника в нашому будинку. Запідозрювати її в чомусь я не мав жадного права, хоч знав, що двірники, кельнери по ресторанах, різні вартові, телефоністи, часто-густо були сексотами (таємними аґентами НКВД).

Лише пізніше я зрозумів, що хтось довго підглядав усе моє життя. Я був під наглядом що хвилини, хоч і не здогадувався про це, бо як я говорив — ніколи не робив нічого злочинного. Я лише думав... знав, але... мовчав, як мовчали останні 38 мільйонів українців в УРСР. Мовчав — але це не помагало. Часом же людина мусить хоч одним словом, хоч рухом, чи поглядом виявити свою думку. На це й чигає довкола нього невидима, але густа сітка сексотів НКВД.

Ніколи не треба забувати, що в СССР є мільйони аґентів НКВД — платних і десятки мільйонів безплатних. І одні і другі майже ніколи не працюють з власної волі. Раз попавши в руки НКВД — людина вже за себе не може ручити. Пекольні методи можуть зробити з неї що завгодно: трупа, засланця, жебрака або аґента.

НКВД схопивши арештованого, або «запрошеного», або «відвідуваного» за якесь слово — шантажує, лякає, тероризує, підкуплює — аж змусить пильнувати, підглядати власних друзів і доносити. І це власне створює атмосферу страху, яка лежить над всіми, як важкий туман, що оповиває мозок. Атмосферу недовір'я, що вбиває в людині все людське і робить її заляканим звірем.

Справді світ не знає країни, де так «вольно дышет человек»...

МЕНЕ РОБЛЯТЬ ЗЛОЧИНЦЕМ

Після тривалого обшуку двома енкаведистами, у мене знайдено кілька фотокарток моїх знайомих і... книгу американського журналіста Джона Ріда «Десять днів, що стрясли світ»...

Це відома в Совєтському Союзі книга, видана на всіх мовах з тиражем понад три мільйони примірників. У ній написано, що російську революцію створив Ленін і Троцький, а не хто інший. Книга має велику передмову самого Леніна; що «цей твір добросовісного американського спостерігача є правдивим дзеркалом «Великої пролетарської революції». У книзі наводяться численні знимки історичних документів і лише в одному місці згадується про комісаря по справах національностей — Джугашвілі. Коли почалося фальсифікування історії революції й підносилося на височінь невідомого досі «вождя», книгу перестали друкувати і тихенько винищили у бібліотеках. Жодного оголошення в пресі про заборону книги не було.

Багатозначуче глянувши на мене і на книгу, слідчий НКВД — сержант державної безпеки, простягає мені папірця — ордера на арешт...

Я йшов так само як і люди, яких зустрічав раніше — мабуть зблідлий, з потупленим додолу поглядом і руками назад. Мені наказав сержант: «При спробі втечі — ми застосуємо зброю».

Коли я минув поріг НКВД, мене брутально обшукано — відібрано рішуче все, навіть шнури з черевиків і ремінець, відрізано гаплики на штанах і квинено до в'язниці. Переступивши поріг своєї камери з вікном старанно закритим бляшаним «козирком», перечитав на стіні напис: «Кожен, хто сюди потрапив, залиш всякі надії».

На третій день після арештування мене викликують на перший допит. Вступаючи до чудово обладнаного приміщення храму совєтської Немезиди, я навіть трохи радів — нарешті згадали за мене, розберуться у відсутності будь-якого злочину з мойого боку і... випустять. Я потрапляю до кабінету слідчого. Висока, ще молода людина у новенькому, добре припасованому військовому вбранні, пильно дивиться мені в обличчя, з підкресленою суворістю промовляє:

— Сідайте Хмельницький! Я сам слідчий. Від сьогодні ваша справа, а також і ваше майбутнє, листування з рідними, передачі і т. п. залежать від мене... а також і від вас. Чим скорше ви признаєтесь, тим краще для вас.

— Але ж я ні вчому не почуваюся винним! Я се скоїв нічого злочинного — не вбив, не ограбив нікого, — рішучо відповів я, але слідчий перебив мене.

дою і справедливістю кожному народові, коли він виповів війну урядові молодої Української Народньої Республіки?

Російські еміґранти нарікають перед президентом Труменом на те, що частина їх, як ДП, «не має ніяких людських прав, не говорячи вже про погоню за ними совєтських «добродіїв людства» і інших аґентів з ново підкорених країв тому, що вони залишилися живимим свідками безмежного, старанно береженого і маскованого злочинства та в історії ще не чуваної брехні про совєтський соціялізм». Слушно. Це ствердкження відповідає правді аж до того моменту, що ДП не мають ніяких людських прав, що, будьтоби, в історії не було більшої брехні від тої, що про неї згадується. В дійсності була далеко більша брехня і в своїх наслідках далеко більше важлива, бо до наслідків її належить і сучасна большевицька дійсність, а носієм тої брехні є ціле москво-російянство. Цею брехнею, що від 200 років спричинює лише війну, нужду і злочинство проти людськости, є брехня про мниму «неподільність» російського народу, що ніби то складається з велико- біло- і малоросів і т. п. Бо чи ж не з того самого бажання, яким руководяться сучасні кремлівські диктатори, щоби в одному кітлі, з етикеткою «совєтський», створити з понад сотні різних народів один «совєтський» нарід, виходив цар Петро І перед 200 роками, коли хотів осягнути такий самий продукт змішання народів, давши йому етикетку «Росія», спеціяльно коли хотів монголоідне москвинство злучити з арійським українством так близько, щоби не залишалась ніяка передумова для можливости відірвання України, якої посідання зумовляло становище великодержавної потуги нової «Російської Імперії» і яка була відскочнею для реалізації її плянів опанування Европи і світа? Ще і сьогодні вдержується цю брехню, так неначе б поняття загального населення «Російської Імперії» колись і «Совєтської Держави» тепер були ідентичними з поняттям т. зв. «російського народу», себто великоруського, чи московського. Була ж бо колись «Австро-угорська імперія», як держава, але не було австро-угорського народу, так як і не має швайцарського народу, хоча є така держава, як немає югославського народу, як теж і немає чехословацького народу, хоч є югославська і чехословацька держава, і як ніякий індієць або негр не може себе вважати англійцем тільки тому, що він приналежний до Великобританської імперії.

Наслідком московсько-російської брехні, що її bona чи mala fide перейняв безкритично цілий світ, терпіли і терплять з усіх немосковських народів найбільше ми, українці. І навпаки, ця брехня про т. зв. російськість і про т. зв. соціялізм — приносила прислугу тільки москалям коштом усіх немосковських народів.

Щоби улегшити зрозуміння ясно і безсумнівно поданих тут наших позицій, уможливити об'єктивну і правильну оцінку плянів російських еміґрантських політиків, я дозволю собі подати кілька примірів, що їх вважаю вказаним брати як мірило наставлення москалів-росіян до українців та їхніх самостійницьких змагань.

В своїй книжці «Iranians and Greeks in South Russia» (отже в Україні) — Оксфорд 1922, знаний і визначний російський археолог М. І. Ростовцев м. ін. пише: «Ми мусимо заєдно собі це усвідомлювати, що вона — (Полуднева Росія, отже Україна — прим. автора) уявляє собою найбагатші сільсько-господарські області модерної Росії і що вони (українці — прим. авт.) від прадавних часів представляють осілий нарід, що справді міняв своїх володарів, але сам залишився незмінений». Ростовцев був теж першим, що з огляду на те, що істотні елементи т. зв. «трипільської культури» лише в українському народі задержались до сьогодні, цю культуру, яка цвіла перед 5000 роками, назвав «українською культурою».

В своїй книжці «Чеські леґіонарі в Сибірі» (Берлін) при кінці 30 років (на підставі доказів т. зв. евразійського руху істинно-русских) генерал Захаров робить таке ствердження: Згідно з вислідами найновіших дослідів виходить недвозначно і без сумніву, що ми, великороси, не є ніякими слов'янами, але монголами, що присвоїли собі лише слов'янську мову і приложили собі слов'янське ім'я. Був би вже найвищий час, щоби з того витягнути останні консеквенції, а саме: получитись з спорідненими нам по крові, бо монголідними, фіннами і мадярами, заключити союз з ненависниками слов'ян — німцями, усі слов'янські народи винищити і їхні землі поділити між собою. (Це побожне бажання, здається, лежало в основі пакту Москва—Берлін в 1939 р.)

Цей політичний момент, що діє над тілом України і українства від двох століть і робить москалів до спілки зі своїми німецькими співтоваришами найбільшими фальшівниками і загарбниками чужого імени, потвердив не хто інший, як міністр-президент Столипін: «Тому, що уряд виходить з заложення, що три вітки східного слов'янства — велико- біло- і мало-роси — по свойому походженні і мові м у с я т ь творити одно ціле, московський уряд, починаючи від 17 ст., стало бореться проти того руху, який тепер називається українським і який змагає до відродження колишньої України на національно-територіяльній базі. Від добровільного прилучення України до Москви цей рух стратив свої здорові основи і своє історичне право». Отже, вистарчає ввійти з Москвою в якийнебудь союз, навіть такий, як ним була персональна унія в Переяславській умові 1654 р., щоби мусіти втратити «здорові основи» і «історичні права» для своєї державної самостійности!

Яких півстоліття пізніше такий самий погляд на ролю і самоволю можновладців висловив одверто-брутально Г. Гіммлер, права рука Гітлера: «Коли держава або партія висказала свій погляд щодо наукового досліду як побажаний, то цей погляд має діяти як наукова аксіома, і тут не має ніяких виговірок або зловільної критики. Для нас це в найвищій степені без значення, чи передісторія германських племен в дійсності перебігала так, чи інакше. Тим, на чому нам одиноко і виключно залежить і за що ми оплачуємо тих людей (себто наукових фальшівників історії — прим. ред.), є історичні представлення, які скріпляють в нашому народі потрібну національну гордість. Ми маємо в тому цілому сумнівному

процесі одинокий інтерес, щоби те, що ми представляємо собі як образ будуччини нашого народу, прокектувати назад в давну минувшину. Наша наука про німецтво сотнями літ жила фальшівками. Ми маємо право те саме кожного часу повторити. Передісторія є наукою про надзвичайне значення німців в передісторичних часах!»

Після тої рецепти теж і «російський» образ майбутнього в месіяністично-імперіялістичних мрях кремлівських диктаторів і їхніх московських носіїв «проєктується в минувшину» і елімінується як національну індивідуальність з історії цілий великий український нарід, згл. впихається його в малоросійську задню комору, замовчуючи чи проголошуючи його мертвим, або заперечуючи по просто його існування. Можна при тому пригадати, що це ж за часів царя «освободителя» Александра II, його міністр внутрішніх справ Валуєв urbi et orbi проголосив брехню, що «нє било, нет і бить нє может» української мови. А Катков рівночасно писав: «Польська революція в порівнанні з українським національним і літературним рухом є ніщо. Коли вибухне польська революція, то Росія може втратити найбільше одну свою провінцію. Коли одначе український національний і літературний рух проб'ється, то він вцілить Росію в саме серце. Тому мусимо поборювати сепаратистичні рухи українців».

Посол до думи Савенко в 1911 р. в «Московських Відомостях» писав: «Втрата Надвислянського краю не буде для нас ніяким ослабленням, вона буде може навіть нашим скріпленням. Але відірвання Малоросії, яким нам загрожує попиране ворогами Росії мазепинство, завдасть Росії як великій потузі смертельного удару. Звідси висновок, що принципом нашої внутрішньої, як і зовнішньої політики мусить бути тверде, систематичне і здецидоване поборювання мазепинства. Коди йдеться про непошкодженість Російської держави, ми не сміємо себе спиняти нічим. Ми мусимо глядіти, щоби з зародку здусити небезпечне огнище мазепинства в місці його породження. Це має бути основою нашої зовнішньої політики».

Коли в році 1911, ще надовго перед війною, виринула поголоска, що віденський уряд задумує заснувати у Львові український університет, щоб врешті закінчити вічну боротьбу польських і українських студентів на спільному університеті, «Новое Время» писало: «Заснування українського університету у Львові для Росії є casus belli».

В 1938 р., отже ще в тому часі, коли Гітлер на словах ще голосив гасла самовизначення народів, і не міг його відмовити і українському народові, Мілюков заявив одному швайцарському журналістові, що він волiє Сталіна від Гітлера.

Щоби дістати решту українських земель, які остали під пануванням австро-угорським в свої руки і в той спосіб здусити решту можливостей утворення українського Пiємонту західних українців, як свідків фальшовання історичної назви і історичного спадку, москалі-росіяни два рази пішли у війну. Вітте признав, що «Карпати і морські просмики є рівновартними ідеями».

Коли весною 1939 р. постала самостійна Карпатська Україна, і совєтський диктатор Сталін видав заклик до російських еміґрантів залишити все, що їх з ним ділить, і стати плече об плече та боронити спільні інтереси російської держави перед «українською небезпекою», зголосилися всі російські еміґранти, починаючи від екстремних правих Денікіна, через Мілюкова і Керенського в середині і кінчаючи скрайніми лівими готовими, а багато з них поїхало на Карпатську Україну або поблизько неї, щоби при «здушенні цього українського вогнища пожару» активно і особисто співдіяти.

На закінчення тих доказових цитатів я згадаю ще ствердження польського письменника Р. Враґи: «Большевизм зі своїм централізмом, абсолютизмом, імперіялізмом, запереченням прав народів і людини, жорстокістю, казуїстикою, забріханістю і демагогією був, є і буде нерозлучною російською прикметою». «Не свідомість визначує буття, але буття визначує свідомість» — твердив зовсім слушно марксизм. Згідно з тим Росія була большевицькою ще за часів Івана Грозного, Катерини II і Александра III. Большевиками були в рівній мірі Петро Великий і Пушкін, Александер II і Достоєвський, Суворов і Герцен, Скобелев і Плєханов, без огляду на те, чи вони сиділи на престолі, чи гнили в каторгах, чи вони носили уніформи маршалів і генералів Польщі і знищували українців, грузинів, узбеків, башкирів, чи кидали бомби в атентатах на катів-генералів і катів,царів. Між большевиком Миколою I і большевиком Бакуніним немає ніякої істотної різниці, як тільки позиція і диспозиція влади».

«Марксизм став надзвичайним знаряддям російського народу, який саме від довшого часу шукав чогось рівно-універсального, як «православія», «панславізм», «ходження в народ» і інші концепції «мейд ін Раша», якими вони були розчаровані, коли вони звужували їхні імперіялістичні можливості, рівно географічні як і соціяльні, бо вони не давали нагоди для реалізації ідеї виплеканої в снах Пушкіна і Мурявйова, Достоєвського і Ігнатієва, Данилевського і Трепова, Аксакова і Пуришкевича, а саме ідеї виходу до «гнилого Заходу», ідеї накинення йому «нової правдиво-християнської науки». Класовий інтернаціоналізм з деспотичною сцентралізованою партією і диктатурою, яка «все веде, все передбачує і про все рішає» — чи можна собі бажати ще кращого середника для реалізації традиційної московської туги — панувати над цілим світом і ним володіти?»

Треба теж згадати, що так революція 1905 р., як і 1917 р. була винесена немосковськими народами, що в тому відношенні говорення про «російську» революцію противиться правді, під час коли правдива свободолюбна і до свободи змагаюча революція сама була поборювана московськими білогвардійськими генералами Колчаком і Денікіном і затоплена в морі крови московськими черноґвардійцями. В російській еміґраційній газеті «Нове Слово», з дня 24. 8. 1941, Перов мусів ствердити, що «між большевизмом і московством внутрі Совєтської Росії немає ніякої різниці».

Російські еміґранти саме тепер в своїй масі повертають до дому, щоби могти служити Сталінові. Супроти того ми повинні згодитися без ніяких заперечень з тим, що написане в їх супровідних листках: «Світ бажає миру! Дорога до миру веде через труп злочинного большевизму» — червоного советського, білого московського, великоруського, і чорного церковно-православного з цезаро-папою на чолі в Кремлі.

Також історія модерного, як все замаскованого і пофарбованого, московства-великоросійства по обох сторонах залізної заслони доказує, що оці три типічні ознаки: соціялістично прикрашений мір-колективизм номадської орди, захватницький напір експанзії пра-нащадків Джінгіс-Хана і в службі обох стояча цезаро-папістська церква лучаться завжди в спільному традиційному большевизмі, не зважаючи на те, що тут і там вони здаються йти окремо. А основами того традиційного большевизму московства є необмежена ненависть до чужинців, спеціяльно українофобія від часу Андрія Образокрада. Так само знаходить теперішнє ґето чужинців в «готелі Метрополь» свій первовзір в чужинецькому ґетті «німецька слобода» за часів Івана III і IV. І навіть теперішня залізна заслона існувала ще в тому часі, коли московська держава відгороджувалася широкою полосою пралісу від «гнілого Заходу» і зненавидженого українського півдня, якого лінія «черта аседлености» для жидів аж до чесів революції 1917 р. була вдержана. І як колись, так і тепер московська верхівка православної церкви переслідує українців-християн усіми засобами НКВД не тому, що вони є злими християнами, але тому, що вони наставлені свободолюбно, по християнськи є українцями і демократами.

Правдиві українці, як справжні нащадки древньої «Руси» зі столицею у Києві, вказують в перебігу своєї останньої тисячки літ свободолюбне наставлення. Ані великі князі київські, ані козацькі гетьмани не були ніколи автократами. Українське «Кирило-Методіївське Братство» вже перед 100 роками проповідувало ідеологію теперішнього українського націоналізму, а уряд реставрованої після революції Самостійної Української Держави перевів це саме навіть у життя і заплатив за це своїм упадком. За свої правдиві демократичні переконання боряться українці безупину і поборюють кожний рід большевизму, звідки він не походив би. Натомість правдивих москвинів-росіян по обох сторонах залізної завіси ми бачимо тільки в обороні свого большевизму під різними масками. Треба лише прочитати програму РОА (Російська Освободительна Армія), або розібрати докладніше якінебудь її енунціяції, або поспитати скільки з теперішних росіян еміґрантів бере участь в АБН, щоби мати правдиву про це уяву.

Як довго цей традиційний московсько-російський большевизм в соціялістичній і конфесійній інтолеранції не буде поконаний і викинений за борт життя, так довго червоний вовк загрожуватиме не тільки Україні, але й цілому свобідному світові. Бо ключ до сили і панування Москви лежить в Україні. Звідси це непереможне бажання усіх московських володарів, не зважаючи на їх внутрішню закраску, до нерозлучного з'єднання України з Москвою і звідси ці методи і заходи, що мають на меті не допустити за всяку ціну до того, щоби Україна колись відлучилася від Москви і стала самостійною державою. Московські большевики забороняють навіть про те думати і говорити (звідси заборона слова і думки), московські еміґранти ласкаво дозволяють про це мріяти і думатти, може часами і говорити (але теж не за багато і не там, де треба), але одні і другі роблять все і будуть робити все, щоби перешкодити ці думки і мрії конкретно перевести в життя і здійснити.

А тим часом історія дає нам дуже гарні і повчаючі приклади для науки і перестороги. Усі противники Москви, що, йдучи проти неї війною, знехтували позиціями національного самоозначення українського народу, бо вчилися з історії писаної московськими фальшівниками, які твердили, що «не було, немає і бути не може» окремого українського народу, провалювалися одні за другими і в провалі знаходили свою загибіль.

Наполеон у свойому поході проти Москви 1812 р. був би напевно побідив, коли б він пішов через Київ і в союзі з вільною Україною, так як він це вперше плянував, поки послухав порад своїх дорадників, визнавши і забезпечивши її природні політичні права до незалежности, повів боротьбу проти Москви не тільки як свого ворога, але вепршу чергу як ворога і поневолювача ряду інших народів і держав. Він вибрав дорогу через Варшаву і Смоленськ і, знехтувавши союзом вільної України, програв.

Доля кайзерівської Німеччини була б напевно теж інакше випала в першій світовій війні, коли б цісар Вільгельм II не додержувався основ політики Берестя Литовського і замість порад українофобного генерала Людендорфа послухав більше оправданих вимог українського народу. Карні експедиції кайзерівської Німеччини не тільки спричинились до програної українського народу, але не мало причинились до програної Німеччини.

І та сама доля постигла Гітлера. Не відомо, як випав би вислід війни зі Сталіном, коли б Гітлер послухав не порад своїх москвофільських дорадників, але вимог українського народу, що змагав завжди до свободи і тому, хто йому в тому поможе, залишиться завжди вірним союзником і приятелем.

Звідси висновок. Досвід Наполеона — Вільгельма II — Гітлера мусять використати нові противники імперіялізму Москви, якщо вони хочуть бути побідниками над нею, а не її черговою жертвою. А в першій мірі це відноситься до ЗДА, якої нарід повний ідеалізму і доброї волі, але недостаточно узброєний досвідом і знанням проблем Европи в цілому, а Сходу Европи зокрема. Висновки з досвіду історії лежать в інтересі не лише України, але в першу чергу самої Америки.

Петро Голубенко

Романтика Українського Відродження

Перша половина XIX століття також відома в історії України, як «доба національного відродження українського народу». І на цю добу також припадає розквіт українського романтизму. Безперечно, що українське відродження першої половини XIX ст. зв'язане з загально-світовим історичним процесом — з так званою «весною народів», що датується 1848 роком. Але «весна народів» мала свій підготований період і визрівання впродовж довшого часу. Від кінця 18 ст. під впливом визвольних ідей англійських та французьких філософів, а також ідей французької революції в цілій Европі поширюються нові погляди на суспільне життя, нове розуміння суверенітету народу, як природного права кожної людини, а тим і кожного народу на свободу і вільний розвиток. В процесі цього ідейного і політичного руху до культурного і політичного життя втягаються ширші народні маси і так постає новочасна нація, як культурна й політична цілість усіх верств даного суспільства. Визвольні ідеї кінця 18-ого і початку 19-ого століття мали величезний вплив на пробудження та відродження поневолених народів. Зацікавлення життям народніх мас, їх мовою, побутом, поезією відкрило існування заживо похованих, забутих «не історичних націй».

Подув свіжих вітрів з Европи, що віщували «весну народів», викликав глибокий національний віддих і на Україні. Романтичне захоплення народністю і національна романтика в колах української інтеліґенції привели до літературного відродження. Цілком слушно відзначав відомий дослідник української літератури проф. Дашкевич, що в цьому відродженні помітне не так наслідування чужих зразків і моди, як вияв життєвої сили українського народу, любови до Батьківщини і прокид зі сну національної свідомости.

«Любов до народности викликала перші спроби української етнографії, і вона ж, поспішно зливаючись із романтичним рухом, довела до розвитку української літератури».

Ідею народности в літературі ствердила романтика. Вона дала «простір усім пориванням індивідуального духа, відновляла права індивідуалізму в літературі. Вона промощувала шлях до повного й живого вияву своєї індивідуальности й намагалася простежити вияв індивідуальности народу в його минулому. Романтики почали висувати думки й почуття, що жили в народі віками, й відтворювати індивідуальність народу та його побуту . . . »

Відродження української нації та її дозрівання і оформлення має свої специфічні особливості, що випливають із специфіки українського історичного процесу.

Українське Відродження першої половини XIX віку почалося в умовах майже повного занепаду української національно-політичної думки, в наслідок національного поневоленя Москвою і змосковщення провідних вищих верств українського народу. На цьому ґрунті, в обличчі відсутности провідної національно-творчої верстви були помітні вагання навіть таких визначних діячів українського відродження як М. Костомарів і П. Куліш. Деспотично-централістична політика Москви на Україні привела до страшного спустошення в соціяльній структурі української нації і до калічення української національної душі і характерів. Літературне відродження цієї доби проходить виключно під знаком аполітичного, романтично-етнографічного українства, без будь-якого політичного забарвлення. Це поклало свій відбиток і на характер українського романтизму цієї доби. Ця романтика має пасивний характер і є висловом туги за минулим, яке вже ніколи не вернеться. Українська мова і своєрідності українського життя в уяві цих романтиків призначені на смерть. Старий бандурист у поезії Амвр. Метлинського розбурханої ночі співає над Дніпром останню передсмертну пісню:

«Грім напусти на нас, Боже, спали нас в пожарі
Бо і в мені і в бандурі вже глас замирає!
Вже не гремітиме, вже не горітиме, як в хмарі,
Пісня в народі, бо вже наша мова конає!

А проте, життєва сила українського народу і національно-історична традиція духовости і вдачі української природи стає джерелом національного відродження і на Україні в таких виявах і з такою силою, як у жадного з поневолених народів. Під впливом західньо-европейських революційних ідей формується і українська політична думка, і шириться рух Українського Відродження на політично-державницькій національній основі і знаходить своє організаційне оформлення у створенні 1846 р. Кирило-Методіївського Братства з участю М. Костомарова, П. Куліша, Т. Шевченка та інших діячів першого Українського Відродження. Ідеологія братчиків поєднує в собі у своєрідній синтезі романтично-мрійницьку ідеалізацію українського минулого часів козаччини і романтичне захоплення народністю з тогочасними новими ідеями европейського Заходу. Історики вбачають у Кирило-Методівському Братстві політичну організацію, аналогічну до тогочасних організацій, відомих в історії під назвами «Молода Італія», «Молода Польща», «Молода Франція» і «Молода Німеччина».

Центральною фігурою Українського Відродження першої половини XIX ст. та його ідеологом і співцем був геніяльний український поет Тарас Шевченко.

Таким чином, в той час, коли в душах представників деґрадованої і денаціоналізованої української шляхти і поміщиків европейська романтична течія викликала лише сентиментально-романтичні спогади про минуле, як данина певній моді і як вислів свого національно-політичного занепаду, з душі і серця українського простолюддя, з народніх пісень і дум випливає могутнє національно-культурне відродження, як

вияв незнищимої живучости, революційної сили і духової творчости української нації. Правдивим речником і виявником дум і прагнень українського народу став Шевченко. В його поезії прозвучали слова, що є ніби відповіддю на занепадницькі настрої згасання і ущербні мотиви українських романтиків типу Метлинського: «Наша дума, наша пісня, не вмре, не загине».

Встане Україна
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить,
І помоляться на волі
Невольничі діти!

В духовості й творчості Т. Шевченка зливається в органічній національний синтезі духовість і світогляд минулої козаччини, характер і світогляд сучасної закріпаченої і поневоленої України з новими революційними ідеями того часу. Це визначило також і характер романтизму у Шевченка. Романтика Шевченка є висловом патосу Українського Відродження, висловом живої романтики визвольної боротьби українського народу не лише в минулому, але й сучасному і вона сягає у велике і світле майбутнє.

Романтика Шевченка є органічним виявом українського ідеалістичного світогляду і героїчної української історії. В цій романтиці виявилися всі притаманні українській духовості риси і властивості: і прометеїзм героїчного і мужнього українського серця, («Караюсь, мучусь, але не каюсь») і прагнення до чину і боротьби за своє визволення («борітеся — поборете») і фавстівський дух шукань допитливого розуму («учітеся брати мої . . .») і образ нових людей і нові суспільні й етичні ідеї нового суспільства, де «царя не буде супостата, і буде син і буде мати і будуть люди на землі».

Великі здібності й широка популярність головних діячів Українського Відродження — Костомарова, Куліша і особливо Шевченка, а також визвольні ідеї Братства таїли в собі велику потенціяльну силу і можливості для того, щоб ця перша українська політична організація стала основою і керівним центром великого українського національно-політичного руху. Але сталося те, що повторилося пізніше в добу Розстріляного Відродження 20-их років нашого віку. Розгром Кирило-Методіївського Братства обірвав і загальмував цей рух з самого його початку. В наслідок терору московського окупанта український рух вернувся до своїх попередніх форм і берегів чисто культурницького аполітичного просвітянства. Не стало великого духового провідника — Шевченка. Костомаров і Куліш повернувшись із заслання міняють свої попередні погляди і стають духовими батьками аполітичного культурництва — т. зв. українофільства. Цей опортуністичний напрям опанував українське суспільство в 60—80 роках цілком і поклав свою печать на ввесь український рух другої половини XIX століття. Це поклало свій відбиток і на характер української літератури і українського національного романтизму цього періоду. Палкий патос національного відродження і український національний патріотизм Шевченка не знаходить колишніх продовжувачів. З краєвим патріотизмом українців і романтиків типу Щоголева «в'яжеться скоріше малоросійська, аніж українська ідея». «Його патріотизм настроєвий, елегійний; це прив'язаність консерватора і патріархального гетьманця до смачної, непохапливої і незіпсутої старовини, суто естетична закоханість у кольорит минулої пори. Щоголів і тут залишається спадкоємцем ранніх романтиків українських». «Як Метлинський, він гадав, що «край наш веселий віку доживає». «Звідси випливає і романтична тематика Щоголева, його ущербні мотиви, настрої умирання й згасання». «Він немов спеціялізувався на темах вигасання запорізької психології і народженні психології хліборобської, гречкосійної» (М. Зеров — «Непривітаний співець»). Характеризуючи покоління українофілів, Микола Міхновський у своїй праці «Самостійна Україна» писав: «Коли Шевченко своєю смертю освятив шлях боротьби за волю політичну, національну і економічну українського народу, то поблизькі до нього покоління з т. зв. українофільського табору на свойому прапорі виписали «робім так, щоби ніхто ніде не бачив нашої роботи». Це покоління «білих горлиць, своїм псевдопатріотизмом деморалізувало цілу українську суспільність на протязі півстоліття. . . Це покоління зробило український рух чимсь смішним і обскурантним, надало йому характер недоношеної етнографічної теорії». І далі Міхновський проголошує про вихід на історичну арену нового українського покоління, з новою психікою і новим світоглядом. «Сучасна молодь України, уважає себе безпосереднім спадкоємцем Шевченка, традиції її йдуть до Мазепи, Хмельницького та короля Данила, минаючи українофілів». «Часи вишиваних сорочок, свити та горілки минули і ніколи вже не вернуться. Третя українська інтеліґенція стає до боротьби за свій нарід, до боротьби кривавої і безпощадної. Вона вірить у сили своєї нації і вона виповнить свій обов'язок». В другій брошурі під назвою «Справа української інтеліґенції в програмі УНП», яка також, очевидно, належить перу Міхновського, дано блискучу аналізу і прогнозу розвитку української політичної думки. «Усі лиха, що їх до сього часу терпить український нарід, від того, що він до останніх часів не поглядав на свою справу національно, а тільки соціяльно, він не мав ідеалу самостійної України». «Українська інтеліґенція приносить щороку великі і криваві жертви московському «Молоху»: вона єднається з московською інтеліґенцією і принімає політичні ідеали і завдання останньої, бо не має власних окремих політичних ідеалів, витворених на ґрунті інтересів і бажань української нації . . .» Отже, «головна причина нещастя нашої нації — брак націоналізму серед широкого загалу її . . . У нас на Україні націоналізм дуже припізнився; наша нація, виключаючи небагатьох, не націоналістична . . . Та в останні часи хвиля націоналізму розливається щораз більше по Україні. Ця нова течія повинна винести тяжку боротьбу старим течіям. Велика частина української інтеліґенції засліплена московською наукою твердо обороняє свої позиції єдности з московськими револю-

ційними і ліберальними течіями. Але це не змінить логіки подій законів еволюції національного поступу. Кінець цього уже останнього московофільства можна побачити вже в недалекій будуччині. Українська нація мусить піти шляхом націоналізму, перейде його і повалить все, що стоятиме перепоною на цій дорозі». Це пророцтво цілком підтвердилося в ході революції 1917—20 років і зокрема в дальшій еволюції української політичної думки, а зокрема в Українському Відродженні 20-их років.

Нове Українське Відродження, яке бере свій початок і джерело в революції 1917 року, проходить у надзвичайно заплутаній ситуації і складних умовах. Це відродження проходить на тлі великої соціяльної революції з її надзвичайним динамізмом, блискучими гаслами і розмахом. Ця революція відбувається у всій російській імперії, нею керує численна інтеліґентна і політично вироблена верхівка, з якою знатною мірою співпрацювала і якій симпатизувала українська інтеліґенція в дореволюційні роки. Бо ж і українська інтеліґенція виховувалася на тих же джерелах і живилася до революції тими ж ідеями, що й російська. Звідси трагедія її психологічного роздвоєння між національною романтикою і романтикою соціялістичної революції. Історія цього роздвоєння відтворена в багатьох творах української літератури. Так, у творі «Квіти і Кров», Дудка герой оповідає: «І от я став на роздоріжжу. З одного боку смерч, який, змітаючи на своїм шляху прогнилі рештки старого ладу, захоплював у свій вир усе, що мріяло про н о в е м а й б у т н є, з другого — тендітний захист картяного домка, напівсклеєного з національного мрійництва і романтизму... З одного боку, твердо закреслена лінія руху вперед, без хитань і компромісів... з кам'яною вірою в переустрій життя на нових основах; з другого — хвиляста крива, що беручи початок у вивітрілих з народної пам'яти... традиціях..., кінчалася в непевності... ефемерного жовтоблакитного новотвору». В цім новотворі герой не бачить нічого, крім галушок, сахариновомедової пісні, брязкоту шабель і щирого кохання.

Психологію цього роздвоєння відтворено також у романі «Смерть» Антоненка Давидовича, «В тобі (саме чогось у тобі) збіглися ці дві сили і стали віч-навіч. Від тих і від тих. Ти прагнеш рівноваги, але це вигадки. Хіба можна їх урівноважити? Адже ж за цими... позаду стоїть Спартак, Мюнстер, Сибір, каторга, стройки і жовтень, а попереду — майбутнє і цикл світових хуртовин. А за тобою з учорашнім національним союзом і «Просвітою» — поплутані мотузки зради і бутафорія побутового театру. Хіба ж можна зрівняти безмежні простори майбутнього соціялізму з чотирьма стінами своєї хати, де «своя правда, сила, і воля». Большевицька революція принесла «своєрідне месіянство, що із звичайнісіньких людей... творить нове, цілком відмінне плем'я, большевицьку расу». А що було з другого боку? «Жменька свідомих українців, тих оперетковиx людей з сентиментально-романтичною душею..., що в розквіті свого піднесення і патосу створили тільки «Просвіту», цей новий храм на руїнах українського Єрусалиму... Вони вміють тільки скаржитися і зідхати і не годні на жадну акцію. Зовсім іншою здавалася большевицька провідна еліта. «Се таки справді якась інша раса. Це були люди, що наперекір усьому дотеперішньому усталили звичку доводити діло до кінця. Вони мусять довести його або вмерти... Вони титани, сміливі, залізні конквістадори, що насмілились п е р ш и м и с т у п и т и н а н е в і д о м і б е р е г и»...

Наводячи ці два уривки, Донцов свого часу писав: «Можливо, що в обох випадках занадто густо положені барви. Ані не всі большевики є «конквістадорами» (особливо тепер ні) ані активне україпство не було таке кволе й безсильне. Але порівнюючи обидві стихії, треба признати, що фанатизму й безоглядности було рішучо більше по боці червоної автократичної Росії, аніж голубої, демократичної України. Сей фанатизм і розторощив ту демократію». Як відомо, виходячи з констатації цього факту, Донцов і заходився ширити в українському суспільстві культ фанатизму і безоглядности, волюнтаризму і чину, бо мовляв, саме брак тих «імпондерабілій» був причиною поразки української соціялістичної демократії в революції 1917—20 років. Але чи справді суть справи саме в цих імпондерабілях? Адже ж саме українці творили першими в Петрограді революцію і були найбільшими фанатиками цієї революції. І коли комусь бракувало волі і рішучої одноцілости, то лише з причин психологічного роздвоєння між двома стихіями — національною і соціяльною. Тому ближчим до правди був Микола Міхновський, коли писав, що **«головна причина нещастя нашої нації — брак націоналізму».** Історично обставини склалися так, що в революцію 1917—20 років національну романтику пережила романтика соціяльної революції, і в цьому напрямі Москва зручно використала притаманні українцям ідеалізм і романтику. Прекрасною ілюстрацією до такої думки є новеля «Я» Хвильового.

Чому національна романтика лишилася в тіні соціяльної революції і чому не прийшло до української синтези в революції 1917—20 років — на те склалася ціла низка причин і обставин. Основною причиною є очевидно слабість української національної інтеліґенції і забуття національно-державницьких традицій в народніх масах. В народі націоналізм проявлявся лише стихійно. Інтеліґенція від націоналізму відмежовувалась. І тільки логіка подій неухильно вела і привела провід Української Революції на позиції українського націоналізму. Та було вже запізно.

Але збуджена в революції українська національна стихія і логіка подій дальшого розвитку привела до нового Українського Відродження 20-их років, яке проходить вже цілком під знаком українського націоналізму. На зміну романтиці громадянської війни, прийшла націоналістична романтика. Таким чином, у процесі революції відбулася цілком виразна діялектична зміна трьох відмін романтизму: національну романтику (теза) заперечила романтика соціялістична (антитеза), а ця остання була заперечена

(Закінчення на ст. 14).

С. Ю. П.

Пропаґанда правди і наша участь в ній

Переглядаючи післявоєнний, зокрема найновіший західньо-европейський, а насамперед американський, ринок видавництв у ділянці модної зараз т. зв. совєтознавчої тематики, ми переконуємоєь, що велику частку становлять у цій ділянці перекладні твори. Проте рівночасно впадає нам у вічі факт, що більша частка цих перекладних творів належить перу російських авторів. Щоб не бути голословним згадаємо тут такі відомі твори з ділянки економіки СССР, як Байкова, Наума Ясного, Прокоповича, Шварца, Юґова, твори із загально-совєтської тематики Далліна, Ніколаєвського, Кравченка, Ґузенка, Петрова й інших. Поскільки ряд із тих творів визначається високою цифрою тиражу, ми бачимо, що згадані твори мають безумовно можливість формувати широку публічну опінію т. зв. західнього світу, зокрема англо-саксонського світу. А такий крок це посередній крок впливати й на думку та рішення офіційних чинників даних країн, бо експерти різних державних департаментів користуються якраз дуже часто тими творами, насамперед строго фахового, дослідного характеру, а потім також, але вже в на багато меншій мірі, творами літературно-мемуарного характеру. Ми мусимо тут ще застерегтися, що ми маємо на увазі біжучі видання книжкового ринку, тобто видання публіковані солідними, комерційними видавництвами, а не нпр. різні ефемеридні видання найрізноманітніших «визвольних» і т. п. комітетів, які є щоправда теж друковані на англійській чи французькій мовах, але які характеризуються в очах чужинецького читача недостаточною фактичною вартістю, чого найкращим доказом є якраз те, що оті видання не можуть знайти ніяк нормального видавця в ЗДА чи Західній Европі, навіть тепер, коли кожна тема проблематики СССР втішається спеціяльною конюнктурою.

Нас цікавить зараз питання: чому серед згаданих саме солідних закордонних видань немає майже зовсім українських авторів? Чому про сибірські концтабори, про Колиму появляється книга Петрова, [1]) а не дочекалась перекладу, напр., спомини Млакового, [2]) який таки дослівно описує ту саму дорогу крізь Сибір та ті самі маґаданські золотодобувні шахти, що й Петров? Чому про сільське господарство СССР, із спеціяльним узглядненням України появляється добра й обширна праця Н. Ясного, [3]) хоч серед кругів наших «спеців» переважають маркантно якраз фахівці від сільського господарства, і такий, напр., УТҐІ займався і займається у добрих 80 процентах майже виключно якраз проблемами, зв'язаними із сільським господарством (на нашу думку, з великою шкодою для себе й свого престіжу, бо в економіці України виріс зараз ряд ділянок народнього господарства, які мають таку саму, якщо не більшу важливість як сільське господарство, згадати б хоча промисловість, транспорт чи енергетичне господарство?) Така ж ситуація існує більш-менш на кожному кроці. А чейже в нас на еміґрації є люди та угрупування, які, спіраючись на своє детальніше знайомство із підсовєтським режимом, приписують собі монополь критики цього режиму, монополь видавання рішень у проблемах підсовєтської дійсности, зокрема відносно України. Чому ж тоді їхнє виключне, на їх думку, знання цієї дійсности не удостоїлось чомусь довіря та позитивної оцінки в закордонних видавництвах, які зараз із свічкою в руках шукають за такими спецами? Чому не тільки серед, скажім, англо-американських видань, але навіть і на сторінках нашої еміґраційної преси стрічаємо так мізерно мало ґрунтовних праць про сьогочасний стан різних ділянок життя, зокрема господарського й культурного на наших землях?

Відповідь на ці питання не є така важка якби хтось думав. Щоб її найти треба насамперед визбутись однієї нашої поганої, так би мовити, національної звички, згідно якої у нас люблять дошукуватись усе причин наших невдач у зовнішніх обставинах, а не в нас самих. Таке ставлення речі видно в нас від дрібниць таборового маштабу до питань невдач наших визвольних змагань включно. Так і у випадку показаної вгорі ситуації на книжковому ринку доводиться часто чути нарікання, буцімто росіяни, як і другі національності, напр., поляки чи чехи, випереджують нас своїми старими зв'язками та своїми інтриґами. Безперечно, частина правди в цьому є, але наші нарікання у цьому напрямку є грубо перебільшені і не наскрізь оправдані. Якщо конкретно йдеться про видавничі фірми, тоді цей викрут таки добре недійсний, бо кожний, хто мав до діла із поважними видавництвами, знає, що їхні власники, чи директори, чи редактори респектують передусім вартість та якість твору. Правда, мотиви бувають у них не все ідеальні, але якість відограє у них велику ролю навіть із комерційних оглядів, а також із престіжевих, бо в конкуренції із другими видавництвами вони бажають почванитись добрими, тривкими виданнями. Зокрема, коли мова про

[1]) Vladimir Petrov: "Soviet Gold", My life as a Slave Laborer in the Siberian Mines, Ferrar, Straus and Co., New York, 1949.

[2]) М. Млаковий: «За що?», спомини з Колимського заслання, у ряді чисел журналу «Наш Клич», Буенос-Айрес, 1948.

[3]) Naum Jasny "The Socialized Agriculture of the U. S. S. R." Plans and Performance, Stanford, 1949.

новим запереченням — романтикою Українського Відродження 20-их років, яку не без слушности названо романтикокою націоналістичною. Націоналістична романтика має всі ознаки синтези — в ній збережено і синтезовано позитивні зерна двох попередніх етапів і «знято» їх протиріччя.

великі американські видавництва, тоді закид про вплив на них чиєсь інтриґи є дуже хиткий. На різні підшепти (які безперечно існують) вони глядять так, як посторонний, незалежний обсерватор, коли перед ним з'являється час від часу двох сусідів, які себе взаїмно обвинувачують у різних, часто здогаданих, злосливостях. Обох їх він трактує несеріозно, жодному з них він не вірить більше як другому. Найкращим доказом цього є те, що в навмисних інтриґах чи «впливах» обвинувачують себе взаїмно не тільки росіяни й українці, але й ряд інших національностів, зокрема з-поза залізної заслони, значить, що всі вони, включно з росіянами, натрапляють на ті самі труднощі в публікуванні ними коментованих нарисів.

Якщо отже твори українських авторів із совєтознавчої тематики не з'являються у перекладах на світові мови, і тим самим ми є позбавлені можливости впливати згідно наших точок погляду на опінію Заходу, тоді це в першу чергу в и н а н а с с а м и х. Насамперед українські автори не цікавляться не тільки смаком чи кругом заінтересувань, але навіть фізичними спроможностями, границями зрозуміння чужинецького читача у відношенні до певних фактів підсовєтської дійсности. Тимчасом самозрозуміло, що з тих причин треба насвітлювати деякі ділянки совєтської проблематики дещо інакше чужинецькому читачеві як українському. Для нас ряд фактів, подій та перемін, зв'язаних із існуванням СССР, є ясні та повністю зрозумілі, хоча б уже тому, що якщо ми їх не перенесли на своїй шкурі, то принаймні були їх близькими свідками. Чужинецький, зокрема американський загал стояв (а навіть ще сьогодні переважно стоїть) далеко осторонь тих фактів, і їх йому треба особливо старанно і вміло з'ясувати. Не вистане показати голі переміни в СССР чи у крайньому випадку їх невеселі наступства, але треба передусім глибоко проаналізувати м о т и в и кроків Москви, всі п р и ч и н и заіснування отих перемін. Якщо приглянутись напрямним праці відомих науково-дослідних інститутів у ЗДА та Великій Британії, сучасним програмовим працям американського, передового журналізму, [4]) тоді побачимо, що т. зв. «психологічна» метода (дещо нестисла назва) розглядання питання є зараз обов'язуюча. Коли з такого аспекту розглядати, напр., книги Петрова та Млакового, тоді об'єктивно треба признати, що книга Петрова визначається ширшим діяпазоном образу й аналізи як спогади Млакового, стоїть вище за ці останні. Так же само книга Н. Ясного про сільське господарство СССР є краще й ґрунтовніше опрацьована як, напр., пражський збірник «Сільське господарство України» із 1942 р.,. [5]) одиноке наше видання такого характеру на еміґрації за ціле останнє десятиріччя. Не входимо тут уже зовсім у те, що згаданий збірник видано під такими авспіціями та із пропозиціями таких перемін у сільському господарстві України, що його взагалі зараз краще на денне світло не показувати. Ми взяли тут для прирівнання дві ділянки життя в СССР, а саме: село й заслання (взагалі політичні репресії зо сторони Кремля), тобто ділянки, із якими українці повинні бути особливо добре обзнайомлені. У з'ясованні питання цих двох ділянок наша «амбасадорська» діяльність на Заході виглядає досить слабо, а що ж тоді говорити про інші ділянки? Що, напр., зробили в останньому часі українські еміґрантські установи, зокрема УНРада та наукові інституції, щоб протидіяти впливові ш т а н д а р т н и х совєтських видань-підручників, які зараз можна часто-густо знайти на полицях книгарень Західньої Европи чи ЗДА? При тому ми маємо на увазі зовсім не урядові, пропаґандивні видання, якби можна легко подумати, але виключно п е р е к л а д и совєтських підручників, що їх випускають поважні, п р и в а т н і видавництва, [6]) які бажають заспокоїти голод своїх читачів на відповідь на питання: що таке власне існує за залізною заслоною? Звичайно, оті видавництва видають із другої сторони також і Кравченків та Байкових, і видали б неодмінно й українських авторів, але чи ми маємо приготовані такі праці, які б можна негайно предложити згаданим видавництвам до друкування? Чи дав котрийсь із наших сучасних, еміґраційних учених інакшу концепцію подій 1912 р. як Тарле, чи маємо український критичний нарис економіки СССР, який можна протиставити книзі Бельзака, чи маємо критичні праці про історичні студії в СССР, які б можна подати як наш коментар чужинецьким читачам? Можливо, до речі, що десь у запорошених архівах УВАН чи НТШ плентаються такі рукописи, мандруючи з бараків одного ДП табору до другого; широкому громадянству про них нічого не відомо.

Ми згадали, що, напр., серед американських видань із проблематики СССР видно досить багато творів авторів-росіян, ми відмітили рівночасно, що це в основному не заслуга якихсь імаґінованих російських впливів, у крайньому випадку співвинні можуть бути в такій ситуації ще щонайбільше певні рецидиви понять деяких незор'єнтованих американських кругів, які «привикли» під усім, що походить із східньої Европи вбачати щось зв'язане сяким чи таким чином із поняттям російщини. Але з другого боку ми мусимо теж підкреслити, що російські еміґраційні круги та установи п і к л у ю т ь с я куди краще російськими авторами, влекшують їм як можуть працю над згаданими темами, чого зо сторони наших установ зовсім не видно. Хіба що найважливішою допомогою тут є виконання п е р е к л а-

[4]) Clyde Kluckholm: "Mirror for Man", McGraw Hile, New York, 1949.

W. Lippman, A Study of Personal Jornalism, Ruttgers University Press, 1943.

[5]) «Сільське господарство України», Культурно-наукове видавництво УНО, Прага, 1942.

[6]) Із наймаркантніших згадуємо тільки:

1) "Economic Geography of the U. S. S. .R", edited by S. S. Balzac, V. F. Vasyutyn and G. G. Feigin. The Mac Millan Co., New York, 1943.

2) "Histoire de la diplomatie", publiee sous la direction de Vlad. Potemkin, traduit du russe per X. Panfilova, M. Eristov, J. Lewin, J. Tarr, B. Metzel; I. II, III, Paris, Libraire de Medicis, 1943.

3) Tarle: "Napoleon in Russland", Zurich, Europa—Verlag, 1948 і багато інших.

ду на таку мову, якою видає книги дане видавництво. Самий переклад бо це не справа самого видавництва, воно турбується тільки перекладами вже якраз дуже славних, відомих письменників чи вчених, у інших випадках їм треба давати вже від себе готовий переклад. І от тут якраз видно велику допомогу старих російських еміґраційних центрів, які ті переклади якраз і виконують. У нас друкуються чужими мовами майже виключно тільки деякі твори тих авторів, які самі пишуть у чужій мові. А тимчасом на величезній більшості книг російських авторів, які появились зараз переважно в англійській мові стоїть виразно написано: Translated from Russian, і подається прізвища перекладачів. У цій ділянці в нас жахлива прогалина, і на нашу думку це одне із найбільших недотягнень УНРади, що вона на протязі більше як двох років існування не спромоглася на заснування такого перекладного бюра, в якому можна б було виготовляти переклади цікавіших книг та рукописів на чужі мови для вжитку чужинецьких видавництв. А власне не на різні чужі, а найкраще на одну англійську мову, бо ж хіба ми мусимо бути такі, як деякі українські еміґрантські вчені, які, йдучи своїми слідами 1922—42 рр. і далі, впето друкують свої речі ще й сьогодні на німецькій мові, що зараз пахне свого рода принаймні анахронізмом. Поступування УНРади є тим більше дивне, що чейже однією із її головних цілів є пропаґанда української справи серед чужинецьких кол. Публікування ж поважних творів визначних спеціялістів — це один із найкращих способів такої пропаґанди. Її ціль була б якраз сповнена, якщо б, напр., на місці книги про економіку СССР Прокоповича появилась книга українського автора, в якій і більше місця та уваги було б приділено Україні, і взагалі справу по цілому СССР насвітлено б із корисної для нашої визвольної боротьби точки погляду, а не з точки погляду російського «патріотизму» чи прямо імперіялізму, як у Прокоповича, чи іншого Даллїна, чи Юґова.

Такі кроки треба б зробити в кожній ділянці публіцистики до військової включно, щоб з української сторони дати твори, подібні та рівноважні таким як був. совєтського генерала А. Маркова.[7]) Зараз власне трапляється особлива нагода зайняти місце деяких росіян у перекладній літературі в ЗДА, бо американці вже якраз добре пізнались на шовіністичних вилазках авторів, які під покришкою т. зв. об'єктивізму намагаються боронити під різними претекстами цілий СССР як державу, як спадкоємця та репрезентанта «вічної» Росії. Вилазки Даллїна, Юґова та других зазнали зараз нищівної критики американських фахівців.[8]) Була б дійсно велика шкода, якби наші відповідні установи й ту корисну нагоду знову проґавили.[9])

Звичайно, передумовою тут буде наявність поважних праць українських авторів із ділянки т. зв. совєтознавства. Відносно цих праць годилось висловити побажання, щоб вони були написані більше, так би мовити, енерґійним, скондензованим стилем. Насправді більшість творів українських авторів, які відносяться до совєтської проблематики, є націховані свого рода екзальтованістю, занадто грають на нотці емоційности. Українська вразлива, «романтична» вдача попадає надто часто при описі умовин у «червоному раю» у драматичний тон, підкріплений ще вузько-національними ресентиментами. Жах підсовєтських переживань оправдує зворушливість характеру писання, але тільки в наших очах, бо не треба забувати, що чужинецьких читачів шкура не боліла, коли нас били, а крім того треба звернути увагу на те, що й характер, напр., англо-саксонської вдачі різниться корінним образом від нашого характеру, є куди більше сухим, стриманим, опанованим, інколи вирахованим. Тому описи, які для нас є драматичними, можуть легко видатися англійцям чи американцям щонайбільше мельо-драматичним. Книга, яка від першої до останньої сторінки являє собою нічого іншого як ланцюг драстичних картин, збуджує мимохіть у незаінтересованого, «сухо-об'єктивного» читача недовір'я, скептицизм. Українській сентиментальній людині важко приходиться зрезиґнувати з драматизму чи драстичности опису, зокрема якщо мова про большевицьку неволю України, проте така резиґнація на річ хайби й позірного спокою є неодмінно потрібна, якщо хотіти, щоб наші коментарі до ситуації викликали якраз таке враження, яке б ми найбільше бажали одержати. Недоліком багатьох українських праць із совєтської тематики є ще й те, що вони рідко коли обхоплюють повний образ питання, найчастіше вони звужують, так би мовити, навмисне діяпозон своїх заінтересувань та рефлексій до надто вузьких, льокальних границь, — границь виключно свого загумінка. Такий факт є знову оправданий у наших очах особливим прив'язанням української людини до свого рідного села, чи свого середовища, але є незрозумілим та видається необумовленим новітньому чужинецькому читачеві, який привик розглядати кожне явище більше широкими катеґоріями, переважно у всесвітному маштабі. Треба сказати, що більшість творів (зокрема мистецьких) із української підсовєтської проблематики не сповнює цієї передумови й тому між іншим так важко знаходить доступ до ментальности т. зв. Заходу.

Проте немає найменшого сумніву, що при належних зусиллях наших авторів у напрямку підвищення дійсної вартости їхніх творів, як мистецької так і передусім документальної, — книги отих авторів знайдуть зовсім легко місце не тільки на полицях книжкових магазинів світових центрів — Лондону, Ню-Йорку чи

[7]) Алексій Марков: «Як Москва мало що не програла війни», (в англ. мові).

[8]) Anatole Mazour, Stanford University, "The Annals of the American Academy of Political and Social Science", January, 1950, а також N. Jasny: "Journal of Americ. Statistical Association", March, 1950.

[9]) Найважливіше тут те, що в місяцях червні-липні 1950 р. розпочато в ЗДА, за ініціятивою Трумена й Ейчесона широку акцію поборювання совєтської пропаґанди. На оту акцію преліміновано 1,5 мрд. долярів, і до неї повинні неодмінно заключитися якнайбільше наші відповідні чинники.

Парижа, але також і в пам'яті широких кругів читачів Заходу. Це наступить тим швидше, чим швидше оті зусилля дочекаються теж наполегливої підтримки зо сторони наших, покликаних до цього установ, — підтримки, яка проявлятиметься не в шумному тексті газетних, паперових комунікатів, але в реальних ділах, увінчаних видними для кожного результатами. Наша акція у цій ділянці мусить бути виразно цілеспрямована та скоординована, бо непотрібною і прямо шкідливою є для нас така ситуація, яка витворилася зараз у ЗДА чи Канаді, де кожна із різношерстих наших групок, чи політичних, чи літературно-мистецьких уважає за відповідне мати для реклами свою власну «газетну трибуну», супроти чого постали там в останньому часі десятки нових журнальчиків, зокрема супер-католицького чи вузько-реґіоналістичного напрямків, але дуже проблематичної вартости. Не треба доказувати, що таке поступування є виразним марнотравством наших пропаґандивних та репрезентативних можливостей.

Коли ж стан у нас зміниться у накресленому вгорі змислі, тоді ми не мусітимемо, так би мовити, із трепетом серця перегортати сторінки чужинецьких видань, шукаючи в них гарячково небагатьох місць і про Україну; тоді ми нарешті знайдемось у такому положенні, що не мусітимемо дорікати, напр.,. російським авторам, що вони, пишучи про СССР, замало згадують про Україну та про її ролю в ньому Як це боляче й прикро, але ми мусимо здати собі справу з цілої безприкладної смішности й претензійности таких наших дорікань, бо чейже є хіба зовсім ясно, що не від російських кругів ми можемо вимагати якоїнебудь допомоги в пропаґанді нашої справи, і, до речі, вони аж ніяк не є обов'язані нам такою служити. Противно, є повністю нормальним явищем, якщо вони писатимуть далі так як і до зараз, тобто замовчуючи по можливості, ролю, потреби та домагання українського народу. До такого ставлення справи є вони принаймні зобов'язані, якщо хотять уходити за «патріотів» згідно заложень (найчастіше фальшивих), а також пресії російської гурра-патріотичної, так би сказати по нашому, революційної опінії, яка відограє у російському середовищі подібну ролю, як і аналогічні погляди в нас.

При кінці хочемо підкреслити ще раз, що найважливішою передумовою поправи наших неуспіхів у ділянці нашого вкладу у справі з'ясування дійсного обличчя СССР буде якнайширше застосування засади, згідно якої причин наших дотеперішних неуспіхів не будемо звалювати на других, але в першу чергу шукатимемо їх у нас самих, а цю засаду ми повинні стосувати взагалі в кожній царині життя, зокрема ж нашого національно-політичного життя.

О. З.

Про одного імператора і його підданих

Мимо того, що Редакція журналу «Нові дні» (Торонто, Канада) в «Слові до читачів» (Ч. 1, лютий 1950) грубим шрифтом доводить до відома читачів свої засади і погляди і в пункті 4. заявляє про свою «безкомкромісову боротьбу з комунізмом, аґентурою російського імперіялізму і найжахливішою пошестю людства взагалі» — ми їй, прочитавши вже перше число її журналу, не зовсім в тому віримо. Навпаки, ми набрали переконання, що не безкомпромісова боротьба, але послуги отому імперіялізмові й комунізмові визирають зі сторінок отого журналу. Принайменше таке складається враження, уважно простудіювавши статтю про академіка Трохима Лисенка п. н. «Імператор совєтської аґробіології».

Дискутувати і серйозно викривати похибки в поглядах і шкідливість публікування отих мильних поглядів було б непотрібне, коли б не те, що пересічна еміґраційна суспільність, мало ознайомлена з річевими основами публікованих справ, дається ловити на вудку пустих запевнень і вірить на слово пересмикувачам фактів і дилетантам. Читаючи згадану і інші статті,*) не можна оборонитися перед враженням глибокого дилетантства авторів і редакторів публікації, коли вам заявляють про «геніяльність» відкрить Лисенка, тоді коли вони вже давно були відомі де інде, або коли вас запевняють, що «навіть безнадійно хворі можуть очікувати видужання від відмолоджуючого серум академіка Богомольця і професора Бардаха (в понятті редактора «творців епохи», а в понятті правдивої науки шарлатанів і дилетантів та сензаційних демагогів в медицині), коли це кожному відомо, що ані з видужанням безнадійно хворих, ані з серйозною медициною вони нічого спільного не мають. Сам же Богомолець вмер в такому віці, як вмирають всі інші з'їдачі хліба, а він чи не найбільше зужив свого серум довговічности!

І тому в першій мірі треба підчеркнути дилетантство і несерйозність, обрахування на сензаційність в понятті ляїків, що їх допускається редакція журналу. Коли б це йшлося про сензаційність і розголос, напр., в мистецтві або ділянці жіночої косметики, то це можна б було авторам тих помислів пробачити, але ж «Наші дні» стають в позу оборонців і захистників осіб і проблем наскрізь політичних, а там де є політика, там важиться доля суспільности і загалу не в їх радощах і приємностях, але в їх життєвій боротьбі за самі основи існування.

Але ще більше як проти дилетантства, треба висупати проти наївного і шкідливого припису-

*) «Творці епохи» (про академіка Богомольця і стаття професора Бардаха) — «Наші Дні», ч. 1 — 1950.

вання налички патріотизму там, де її зовсім немає і тим особам, що цілком їм вона чужа. Такий дешевий патріотизм, не обоснований ніякими річевими данними, приносить нам лише шкоду, а вона постільки більша, поскільки більше відноситься до осіб заангажованих в службі ворожому існуючому в Україні режимові. Такої похибки допускаються саме «Наші Дні», коли кажуть, що академік Т. Лисенко — «з крови і кости українець», «його люблять і поважають в народі», «вміє жити для тієї України й творити там, де це взагалі неможливо», «творить на майбутній добробут і славу України» і т. д. Бо це замало, що академік Т. Лисенко — «з крови і кости українець». Українцями «з крови і кости» є і Тимошенко, і Кравченко, і Малік, і Мануїльський, і Корнійчук, і Назаренко, але всі вони, так само як і Т. Лисенко, є вірними слугами і рабами Сталіна та його ВКП(б).

Чому вважаємо академіка Трохима Лисенка слугою і лакеєм Сталіна і московського імперіялізму? Москва не декорує і не нагороджує ніяких вірних синів, крім вірних собі. Це повинна редакція «Нових Днів» знати. Ми не знаємо ні одного випадку, щоб Москва нагородила орденами і почестями когось за вірну службу не Москві і її плянам, але власному його народові. Самі «Наші Дні» пишуть, що «ніхто не тільки з українців, але й живих тепер російських вчених, не має стільки уваги й поваги, відзнак і нагород «от партії і правительства», як має їх син незламного українського народу, академік Трохим Лисенко». Коли від дійсно «от партії і правительства» тішиться такою великою повагою, то можна це вияснити в подвійний спосіб: або 1) академік Лисенко є вірним слугою отої «партії і правительства», які, як нам добре відомо, є московськими по дусі й походженні, або 2) «партія і правительство» СССР не є так злі, як ми про це чуємо і самі говоримо, коли вони шанують, нагороджують і відзначують українських добрих синів ще й за службу не Москві, але українському народові й Україні. Значить, те все, що ми писали про імперіялізм, націоналізм, шовінізм, нетерпимість, понижування і переслідування з боку Москви всього що є українське — було неправдою, бо, ось дивіться, мовляв, як партія й правительство шанує, нагороджує і відзначує академіка Т. Лисенка, а він же «живе і творить на майбутній добробут і славу України». Значить, приходіть і ви всі, що хочете творити на майбітній добробут і славу України, а партія і правительство не тільки вам в тому не перешкаджатиме, але вас ще й пошанує, нагородить і відзначить та поручить совєтському народові любити.

Тенденційність такої пропаганди в користь «партії і правительства», яке на думці має редакція «Наших Днів», є очевидна і ми думаємо, що блище будемо до правди, коли в оцінці ролі Т. Лисенка ми дамо рацію евентуальності першій. Вірити в те, що твердить і пише редактор отого, з дозволу сказати, українського еміграційного журнальчика — це направду заперечувати в практиці все те, що дотепер було говорене про насильство, експлуатацію, національний гніт і рабство у відношенні Москви до України. Ми думаємо, що насправді академік Т. Лисенко своєю «науковою» роботою, а ще більше своїми політичними виступами більше служить Москві і її володарям, як Україні, її майбутньому добробутові та славі, дарма, що він «при кожній згадці про Одесу стає замріяний і ніби зажурений» («Н. Д.», стор. 11). Але це тільки ніби, бо в дійсності його «забота» належить «партії і правительству» та державі, якою вони кермують, а вона всій Україні, її добробутові і славі неправду і наскрізь ворожі. Може нам редакція «Наших Днів» повірити на слово, що теперішня «партія і правительство», яке шанує і нагороджує Лисенка, є направду Україні вороже. Інакше, чому б тоді «Наші Дні» виходили в Канаді, в Торонті, а не в Україні, припустім в рідній Лисенкові Одесі.

Щоб нам не закинути легко, що наша оцінка академіка Т. Лисенка занадто суб'єктивна та підбарвлена націоналізмом, ми послухаємо, що про нього думають інші, чужинці, і то «колеги» по його фаху, отже біологи.

Професор Джуліен Гакслі (Julian Huxley), видатний англійський біолог, який був у Москві 1945 р. на наукових урочистостях і в тому часі був приятелем та симпатиком СССР і комунізму, в англійському науковому журналі "Nature" подає свої враження і думки не тільки про совєтську науку («наука в СССР вже давно не уважається предметом міжнароднього змагання свобідних її працівників, яких першим завданням і ціллю є відкривати нові правди і нові факти, але вона є там підпорядкована партикулярній ідеології і призначена лише забезпечувати практичні висновки в інтересі тої партикулярної державної системи... Нова державно-політична ортодоксія є... ворожа свобідному духові науки. Тепер в СССР обов'язує наукова лінія партії і ті, що від неї відходять, чинять це на свою загладу» *), але і про її «корифея» — академіка Трохима Лисенка. Він подає, як Лисенко, «науковий анальфабет» (scientifically illiterate), плянтатор, був коронований на абсолютного керманича совєтської біології, усуваючи і понижуючи всіх своїх опонентів. В розмові з ним Гакслі ствердив, що Лисенко і його послідовники по просту не говорять тою самою мовою, що люди науки західнього світа. Він вважає його більше політиком, як науковцем, а совєтські науковці вже давно не мають свободи досліджувати правду; їх завданням є досліджувати «правду», яка подобається комуністичній ієрархії. Сам Лисенко сказав в розмові до Гакслі: «Якщо ви хочете осягнути партикулярний успіх, ви його осягнете».

Отже «геніяльність» і імператорство науки Т. Лисенка набирає зовсім іншого вигляду, ніж це намагаються нам представити «Наші Дні». Показується, що в оцінці західно-европейського науковця Лисенко це науковий дилєтант, більше політик (згл. політичний грач і амбітник), чим людина науки, кар'єрист (що здобуває залюбки партикулярний успіх) і прислужник не правдивій науці, але оподобанням партії, і вірний виконавець партійної генеральної лінії на фронті бороть-

*) Гл. американський журнал "Time", 19. 7. 1950.

би з західно-европейським духом в совєтській науці, з ідеалізмом в науковому світогляді, виконавець волі партії і правительства у видобуванні останніх соків з України для розбудови господарського потенціялу СССР.

Ще більше про академіка Т. Лисенка ми довідуємося зі совєтської преси, з московської «Правди» та «Ізвєстій» з літа 1948 р., в яких подається обширний звіт з організованого Т. Лисенком Всесоюзного з'їзду біологів в Москві. На тому з'їзді Т. Лисенко з доручення партії і правительства виступив з критикою теорії в біології західних вчених Вайсманна, Морґана і Менделя, називаючи їх «буржуазними», «капіталістичними», «ідеалістичними», «ненауковими», та протиставляючи їм свою «наукову» теорію, оперту на теорії російського (якже би могло бути інакше!) дослідника Мічуріна. Доклад свій він виголосив в тоні, що наслідував тон промови Жданова, коли він громив совєтських письменників за їх космополітизм та плазування перед буржуазним Заходом. На з'їзді Лисенко мав багато противників і опонентів, більшість присутніх біологів, професорів і дослідників висказалася в дискусії за теорію Вайсманна-Морґана, виказуючи фактами і науковими арґументами неоправданість теорії Мічуріна-Лисенка. Бій був завзятий. Науковці, що не хотіли віддати науки під політруцтво партії та дилетантів, уживали всіх засобів і арґументів, щоби поконати Лисенка, не зважаючи на його соковиту лайку та охрещування їх «прихвостнями капіталізму», «буржуазними недобитками в науці», приклонниками «ідеалістичного мрякобісся» і т. д. Лисенко був в дискусії поконаний і тоді він ужив найважчого арґументу: він заявив, що його теорію розглядала партія, знайшла її правильною і схвалила, як обов'язуючу в науці біології в СССР. Супроти такого «наукового» арґументу присутні дискутанти здалися, вони почали один по одному височуватися зі своїх позицій, а деякі таки на місці заявляли своє каяття, визнаючи свої помилки і порядком «критики та самокритики» поворот до «правильної» лінії партії в науці. З'їзд схвалив резолюцію запропоновану Т. Лисенком (очевидно одноголосно і під бурхливі оплески усіх присутніх) та засудив в ній теорію Вайсманна-Морґана, як ворожу марксизмові, вченню партії Леніна-Сталіна, як «ненаукову» і «буржуазну» та доручив прийняти теорію Мічуріна-Лисенка як одиноко правильну і обов'язуючу в совєтській науці. Так Лисенко при помочі партії став «імператором» совєтської не тільки аґробіології, але й біології в загальному, імператором з наказу і доручення Сталіна і його партії, імператором, якого власть спирається на власті партії і НКВД, а не на силі правди і наукових доказів.

Що позиції Т. Лисенка в науці дуже хиткі і його «імператорська» власть зумовлена не геніяльністю його «наукових відкрить» чи далекосяглістю їх значення, свідчить опінія, яку про нього і про його вчення мають европейські вчені. Для приміру зацитуємо голос другого провідного англійського біолога і здецидованого приклонника комунізму, проф. Гальдана (J. B. S. Haldane), який він висловив в науковому англійському журналі: "Modern Quarterly". Цитуємо голос проф. Гальдана тому, що Гальдан є комуністом і марксистом, а журнал "Modern Quarterly" стоїть теж на марксистській плятформі, поглядам отже Гальдана не можна закинути суб'єктивізм, односторонність чи упередження до Т. Лисенка чи до його теорії, а радше навпаки, як марксист і комуніст Гальдан є схильний боронити й ідеалізувати Лисенка і його погляди, якщо вони не будуть разячо суперечні з науковими фактами і методами.

Проф. Гальдан стверджує: «Поки я не читав Лисенкової промови (мається на думці промову Лисенка на згаданому з'їзді совєтських біологів в Москві — прим. Ред.), я не признавав ідеалістичного характеру тлумачення дослідів Менделя. Лисенко відчинив мої погляди на нове удосконалення правди: те, що ми упадковуємо, є не форма характеру, але здібність реагувати на умовини зовнішнього життя і розвою в такий спосіб, що при частинних зовнішних впливах розвиваються частинні прикмети». «Гени не виказують ані повної стабільности, ані повної здібности до еволюції, бо коли б гени були до послуг у кожних умовинах, не була б можлива ніяка спадщинність». Щоб ще більше наглядно переконати Лисенка і його послідовників, Гальдан уживає такого приміру як арґументу: «Ми не перестаємо вірити в атом, тому що його можна розложити. Ані ми не потребуємо переставати вірити в гени, тому що їх можна зміняти».

«Колиб оця дискусія, — пише далі Гальдан, — була більш академічна, я міг би оставатись з боку, в позиції, яку зайняло багато інших. Але я переконаний, що зроблено (Лисенком і його послідовниками — прим. Ред.), неоправданий напад на мою професію, і одна з найважчих наук, які я набував як марксист, є обов'язок помагати і боронити моїх колег. Ми (цебто західні науковці — прим. Ред.) не є непомильними, але напевно не поділяємо багато думок, які висказав Лисенко про нас».

Щоби більше зрозуміти предмет спору і причини атаки Лисенка і большевицької партії на західньо-европейську науку, коротко спинимось на розгляді предмету. В біології є загально прийнятий погляд (теорія), сформований західними біологами Вайсманном (німець), Морґаном (англієц), і Менделем (чех), що всі живі істоти, в тому й людина, в свойому характері та індивідуальних особливостях мають два роди прикмет: спадкові й набуті. Спадкові прикмети — це ті всі прикмети, що їх успадковується від своїх батьків, у формі домінуючій (як явні, висловлені прикмети), або рецесивній (як укриті, невидні прикмети). Прикмети спадкові переносяться від родичів на потомство (в спосіб прослідженний і з'ясований т. зв. закони Менделя) через гени, себто найменші частинки розродчої плязми, в яких є завязки будучих прикмет, або іди. Теорію генів і поділу плязми живої на соматичну (тілесну) і розродчу поставили Вайсман і Морґан. Вони твердили, що усі набуті прикмети зв'язані з плязмою соматичною, усі прикмети спадкові — з плязмою розродчою. Вплив зовнішнього світу (клімат, віджива, змучення, затроєння, виховання і т. д.) діє тільки на плязму соматичну, плязма

розродча остає незмінною. Іншими словами, успадковується тільки те, що ми маємо від своїх батьків, (у формі явній, чи укритій); все те, що ми набуваємо протягом нашого життя, як вплив оточення і умовин життя, як вислід розвою зумовленого діяння зовнішнього світу, не спадкується.

Проти тої теорії виступали і раніше інші біологи, доводячи експериментами і теоріями, що можна добитись спадкування набутих прикмет, але сучасна наука ще не могла признати їм цілковитої рації. Одним із великих оборонців антивайсманівсько-морґанівської теорії був російський вчений проф.Мічурін. Вони доказували, що і набуті прикмети можуть успадковуватся і переноситися на потомство і що супроти того не існує поділу на розродчу і соматичну плязму. В дальшому вони виводили з того практичний висновок, що життя і форму живих сотворінь можна формувати згідно з волею людини, чому заперечувала теорія Вайсманна-Морґана, вважаючи, що форми живих створінь в основному є предестиновані т. зв. генотипом, себто сумою спадкових прикмет, а вони є незмінні. Ніякі впливи життя не можуть того зробити, щоби з людини виховати рибу, або навпаки. Певні основні прикмети живої істоти є залежні в її спадковому багацтві генів, які переходять з батьків на дітей і кажуть людині родити людину, баранові баранів, капусті капусту, а ослам ослів.

Таке становище противилось теорії марксизму, згідно якої «побут визначає свідомість», отже умовини життя формують форми і зміст життя, і не природа панує над людиною, але людина над природою. Виходячи з таких декляративних і догматичних своїх заложень, партія большевиків захотіла наукові здобутки пристосувати до вимог своєї доктрини, знайти в них потвердження своєї правильности і слушности, а тому і доручила науковцям — біологам шукати за фактами. Знайти ці факти, очевидно, їм не вдалося, бо їх взагалі знайти є немислимим, і тому багато советських біологів залишились на позиціях вайсманізму, вважаючи, що їх науково підважити не дасться. Але партія була неуступчива. Крім вимог догматичних в неї грали ролю ще дух і вияв московського шовінізму. Вайсман і Морґан — не москалі, а як же можливо, щоби важніші наукові відкриття були доконані немоскалями. Коли за інструкціями партії радіо винайшов москаль, друк — москаль, розбив атом — москаль, електричні явища відкрив — москаль, то як же може панувати теорія в біології, якої творцем не був би москаль. Треба було конечно добитись визнання теорії москаля Мічуріна за обов'язуючу і правильну, мовляв, і в біології передує «російський геній». Перевести в діло цей плян поручили академікові Т. Лисенкові, і він це виконав блискуче. Його назначено президентом Всесоюзної академії сільсько-господарських наук в Москві, дали до диспозиції гроші і обстановку і він здобував факти.

Які ж це факти, що їх «Наші Дні» вважають достаточними, щоби академіка Т. Лисенка вважати «імператором аґробіології». Лисенкові вдалося вигодувати нові гатунки рослин, незнані досі в СССР і закріпити їх потім в спадковому процесі. Ентузіязмуючись тим, «Наші Дні» в своїй іґноранції забувають додати, що це вдалось зробити Лисенкові не першому. Це було відоме і перед ним. не тільки в СССР, але і в західному світі, але з того нікому і не прийшло на думку виводити висновки, що теорія Вайсманна-Морґана неправильна. Редакторам «Наших Днів», мабуть, не відомо, що існує явище т. зв. мутації, коли зявляються нові ґатунки і вони закріплюються в розроді. Чи це явище заперечує теорію генів і ідів? Зрештою, коли «геніяльні» відкриття Лисенка поперті наукою, чому він кличе на поміч партію, щоби науковці визнали його погляди за правильні. Правдива наука не потребує НКВД.

Як же тепер виглядають «заслуги» Лисенка перед українським народом, майбутнім добробутом і славою України, що їх так реклямують «Наші Дні»? Про славу, яку Гисенко принесе Україні, говорити вже не треба, коли згадати опінію про нього його европейських колеґ. Гадаємо, що ніякій "scientifically illiterate" слави свойому народові не приніс і не принесе. Аґент партії і правительства в науці, держиморда в питаннях біології — не може принести слави Україні. Це Геростатова слава. Нас лише дивує, що «Наші Дні» промовчують заслуги таких корифеїв української науки, як М. Грушевський, С. Рудницький, А. Кримський, ґраф Потоцький (в музейництві), а пропагує дилетанта і політрука Лисенка. Про заслуги його для «майбутнього добробуту і слави України» «Нові Дні» наводять такі факти: Лисенко замінив колись тирсою і ковилею хвилюючі степи в золотисті лани пшениці, ячменю і картоплі і результат з того такий, що «населення має картоплю (або і не має! — прим. Ред.), держава має міліони карбованців економії на транспорті і розподілі, а Лисенко подяку і повагу від населення, і ордени і нагороди від держави. Крім того заздрість від декого з нечесних своїх колег . . .» («Н. Д.», стор. 10; — цікаво, хто на думку «Наших Днів» є тим нечесним колегою, певне ті, що боронили правдивої науки перед замахом на її свободу з боку партії. Прим. Ред.). Далі, Лисенко скорочує і прискорює процес достигання збіжжя, наслідком чого хліб уникає згубної сили суховіїв. «Цей винахід — пишуть «Наші Дні» — має особливе значення для півночі (отже знову для Москви, а не для України — де на недостигле збіжжя вдаря мороз, або й сніг падає). Знову наш вчений має честь і славу від народу (розуміється — совєтського!) і відповідні нагороди від держави (розуміється московської!)». Далі «Наші Дні» захоплюються тим, що Лисенко «подарував Україні бавовну». (Похибка редактора і ухил від генеральної лінії тут очевидні і явні — не Лисенко подарував Україні бавовну, а Сталін, бо що може мати та ще й дарувати в СССР приватна людина, коли все державне і всім розпоряджає «мудра, воля Сталіна). Але редактори «Наших Днів» забувають подати, скільки через те скористала Україна, скільки в Україні від того збільшилося штанів і сорочок, бо нам здається, що Україна справді плекає бавовну, але не для себе, а для Москви. Лисенкові вдалося «виростити міліони гектарів лісу в степу», заявляють дальше

«Наші Дні», та ще й скаржаться, що Лисенків плян схидно перебрав диктатор Сталін («на таке схидство здібні тільки вожді!») і назвав його своїм іменем. Лисенко збільшив вагу зерна в одному колоскові і помагає теж Сталінові відкрити «геніяльний, нечуваний і небачений в історії, сталінський плян збільшення врожайности соціялістичних ланів. Як бачимо симбіоза Лисенка зі Сталіном — ідеальна. Лисенко видумує Сталінові «геніяльні» пляни, вирощує йому міліони гектарів лісів, збільшує врожайність соціялістичних піль, допомагає його державі заощаджувати міліони карбованців, а Сталін дає Лисенкові ордени і нагороди, іменує його президентом Всесоюзної академії сільсько-господарських Наук ім. Леніна в Москві, а «Наші Дні» захоплюються, як гарно Лисенко працює для України, її добробуту і слави.

Крім самої «переконливости» арґументації в згаданій статті «Наших Днів» вдаряє ще й тон та дух, в якому стаття написана. Треба пригадати собі гордість, яка визирає з рядків, де згадується про країну, яка «займає значно більше, як одну шосту частину земної кулі», радість з факту, що Лисенко придбав державі міліони карбованців, яким довірям обдаровує його партія і уряд (добра партія і добрий уряд!), як з досвіду Лисенка користають Закавказзя, Передкавказ, Надволжа, Казакстан і вся Середня Азія (дійсно в редактора «Наших Днів» патріотизм всесоюзний, широкий, як «широка страна моя родная», — куди йому до обмеженого націоналістичного «в своїй хаті — своя правда, і сила, і воля»), як Лисенко допомагає Сталінові виростити міліони гектарів лісу» і т. д. і т. д. Попросту не можна оборонитися перед враженням ґльорифікації і апотеози льояльної, собачої і вірної служби «партії і правітельству», яке викликує стаття.

Що хотіли редактори «Наших Днів» отою статтею сказати? Нам не відомо, що вони хотіли сказати, але нам ясне, що вони сказали. Вони сказали:

1) Вірна служба партії і правительству все принесе ордени. увагу, пошану і нагороду отої «партії і правительства»;

2) Не «ненаукові», «буржуазні», «ідеалістичні» теорії Вайсманна-Морґана і інших прислужників капіталізму, але теорія Мічуріна-Лисенка, схвалена ЦК ВКП(б) і ласкаво віддана до вжитку світової науки є єдино правильна;

3) Не треба осуджувати лакеїв партії і правительства, совєтських орденоносців, бо ще треба почекати з негативними висновками їх праці і дати їм можливість . . . дальше працювати для отої партії і правительства, дарма що вони ворожі;

4) В СССР є можливість працювати українцям для свого народу і його слави, примір для того становить Лисенко, а тільки не всі українці вчені хочуть з тої можливости користати. Коли вони того не роблять, то вина не партії і правительства, а їх самих. Вони повинні собі брати примір з Лисенка, а тоді напевно і вони діб'ються орденів і нагород;

5) Неправда, що в СССР партія і правительство нищать наукових працівників, які працюють для свого народу, бо от Лисенко працює для свого народу, а його партія не тільки не нищить, але ще й нагороджує і декорує.

«Наші Дні» замовчали і невірно поінформували читача про спілку Лисенка зі Сталіним і ЦК партії для розгрому вільної науки та заведення в ній диктатури і політруцтва партії.

І тому ми думаємо: Лисенко не є ніяким представником науки, але представником партії і правительства в науці, не для її розвою, але для її унапрямлювання для потреб і вимог партії. Його роля — це роля аґента і манекіна в руках партії, наставлена на те, щоби розбити вільну науку, побудовану на справжній свободі і незалежності науки, це роля держиморди і політрука для науковців в ділянці біології. Лисенко ніякий український патріот, а тип сучасного совєтського патріота, противник визвольної боротьби українського народу, його свобідної і ідеалістичної науки і філософії, знаряддя експлуатації родючої української землі для матеріяльного збагачення совєтської московсько - большевицької держави. Ніяким суверенним імператором в аґробіології він не є. (Думаємо, що по такій нашій оцінці Лисенка, його карієра піде ще більше вгору). Він в найвищому випадку є імператором лакеїв, підніжків і прислужників імперіялістичної і грабіжницької політики Москви в Україні, а їх він має багато. В Краю і на еміґрації. Деякі з них навіть заходять до редакції «Наших Днів».

Н. Сальванескі

ІСКРА ЕНТУЗІЯЗМУ

Якщо ти встаєш уже втомленим вранці, поспішися запалити іскру в твойому серці. Не відкладай цього на пізніше. Не жди, що хтось інший це зробить за тебе.

І поклади в свою душу іскорку, яка не дозволить їй завтра вмерти від холоду.

Хіба може бути щось сумніше, як серце, що вмирає від холоду?

Якщо твій ранок пройшов без ентузіязму і полудне без пристрасти, як можеш ти під вечір надіятися, що пізнав життя, яке складається з любови і болю, присвяти й відмови, муки і радости, що протягом часу згоряють на попіл?

Герої, ґенії та святі люди горіли тим вічним полум'ям, і людськість зробила поступ, завдяки тим, що їй давали полум'я.

Але хто б ти не був, якщо ти любиш і терпиш, пам'ятай, що живе лише той, хто згоряє.

З італійського переклав **Є. Онацький.**

Організація Державного Відродження України

(З нагоди 16 річного З'їзду)

Забута організація

Серед численних з'їздів, що відбуваються тепер в ЗДА, XVI-тий З'їзд Організації Державного Відродження України(ОДВУ) не відмічається якоюсь особливою увагою української суспільности. Навіть звичайної реклями, так залюбки стосованої в багатьох, назагал сумнівної вартости, організаціях не бачиться поставленої в належному ступені. Організація виказує якусь таємничу мочавзність в час, коли від організаційної метушні, творення установ, комітетів, обєднань, товариств, асоціяцій, уній, союзів аж роїться. Стверджується не тільки зовнішну незаінтересованість справами ОДВУ з боку широкого загалу, але і оту мовчазність самого керуючого активу. Тільки принагідні і скупі замітки і ствердження виправдуючого характеру подибуємо тут і там в пресі.

А між тим дістся це з великою шкодою для нашої загальної справи. Ми є свідками поставання численних нових організацій, здебільшого формованих на базі і з інтенціями обмежено партикулярними, чи то релігійно-обрядовими, чи земляцькими, чи партійними, чи групово-становими, а рівночасно стара, заслужена установа, сформована на широкій базі українського воюючого націоналізму, активної боротьби з ворогами на еміґрації, активної допомоги батьківщині і творчої громадської і політичної праці на чужині, установа широкого колись розголосу серед зовнішного світу, якось поволі нидіє, засніджується і засклеплюється в мовчанні й ізоляції.

Причини ослаблення

Де шукати причин, що ОДВУ знайшлася в стадії сповидної віта мініма і, можна сказати, оперативному імпасі, в положенні чи не найбільше критичному з усіх існуючих тепер організацій і установ в ЗДА?

Це не випадок, ані обмежена вина одного окресленого порядку. Можна сказати, що становище, в якому знайшлася тепер ОДВУ є органічно зумовлене становищем цілої нашої еміґраційної суспільности і є вірним відзеркаленням його цілого морально- і структурального стану. Інакше і не могло бути. Сама природа і характер цієї організації зумовили те, що вона знайшлася під найважчим і найсильнішим обстрілом наших ворогів, що безпосередньо самі або посередно руками незрячих і непоінформованих наших землячків намагалися і намагаються цю установу зліквідувати.

ОДВУ народжується

Щоб краще це зрозуміти погляньмо ретроспективно в минуле. ОДВУ повстала 16 років тому, в час коли українські землі знаходилися в періоді найбільшого насилення ворожого терору, що його виконував чужий режим на наших землях. Здорові елементи, що в час належно і правильно зрозуміли і оцінили задуми і характер ворога, рішилися на чолову, безкомпромісову боротьбу. Повстає завзята боротьба на життя і смерть у всіх теренах і під всіми займанщинами. Боротьба потребує запілля, моральної опори, матеріяльного забезпечення. В той час за почином і ініціятивою ОУН повстає в ЗДА Організація Державного Відродження України, яка ставить собі ціллю помагати визвольній боротьбі. Помагати різними способами.

Пропаганда правди

В першу чергу — своєю політичною акцією на американському терені. Треба інформувати зовнішній світ про наші вимоги, про наші позиції, про наші змагання, про справедливість і оправданість нашої боротьби, паралiжувати вплив ворожої пропаґанди, яка намагається визвольній боротьбі і процесові нашої національної революції надати обличчя криміналістики, бунтарства, моральної деправації, словом — затемнити святі основи нашої боротьби ганебними наклепами на визвольний рух і його носіїв. ОДВУ видає в англійській мові свій журнал «Тризуб» (Trident), в якому ядерними, змістовними, повними святої віри і переконання в слушність нашої справи, статтями, опертими на опрацьованих солідних фактах і данних, виступає проти всіх спроб понизити наш визвольний змаг.

Здорові позиції

ОДВУ стає виразно на націоналістичні визвольні революційні позиції, бо інакших і бути не може. Не вдається в ніякі конюнктуральні політиканства. Пятнує ворога всюди, де він є. Ми читаємо статті в «Тризубі» про ганебну зраду польською владою даних обіцянок, ганебну її політику супроти українського народу, про пятнування торору і народовбивства Москви, оборону прав українського народу на Буковині перед румунською адміністрацією, про заступництво за права нашого народу на Закарпатті. ОДВУ одинока і перша дає правильну оцінку Гітлерові і його намаганням, ще в той час, коли багато т. зв. націоналістів підлабузнювалося до тога сатрапа. Вона ясно і виразно формує своє становище до нього і остерігає українських політиків перед аліянсом з ним. ОДВУ знаходить правильну свою поставу до мадярської окупації Карпатської Украни і до зради цієї вітки українського народу так чехами, як і німцями. ОДВУ остерігає Західний світ перед черговим алянсом його зі Сталіном і називає виразно по імені небезпеку, яка грозить світові з того боку. Пять років виходу «Тризуба» в ЗДА становить період чи не найкращої інформації чужинного світу про Україну. Не диво, що в тому світі знаходяться потім такі віддані і щирі оборонці права і справедливости, як проф. Маннінґ, проф. Кірконел і другі.

Матеріяльна допомога

В дальшому ОДВУ не обмежується тільки пропагандою української справи. Не тільки словами, але конкретною допомогою вона спішить в перші ряди української національної революції. ОДВУ організує широку матеріяльну допомогу і можна сміло сказати, що визвольна боротьба в Краю у більшості була фінансована грошевими жертвами ОДВУ. Це чи не найбільше світла сторінка з життя цієї установи. В той час, як інші установи дбали про свої матеріяльні бази, ставили доми, розбудовували свої капітали і хваляться сьогодні мільйоновими маєтками, ОДВУ залишилося з касою $ 150. Але скільки воно дало на Визвольну боротьбу! Тисячі і тисячі долярів плило кожночасно до Краю і створювало фінансову базу для боротьби. Ніякі допомоги Берліна, Відня чи інших чужих столиць, як це намагалася подавати ворожа пропаганда, але піт і праця українського еміґранта в більшості становили і покривали матеріяльні видатки боротьби. А вони були великі. Опіка над політичними в'язнями, допомога їм в процесах, фінансування життя підпілля, видавання брошур, закликів, летючок, нелегальний зв'язок, удержування і допомога родинам поляглих боєвиків і т. д. і т. д.

Культурно-освітня праця

А поза тим культурно-освітня робота. Десятки відділів ОДВУ, Українського Золотого Хреста, Молоді ОДВУ організували тисячі членів і дбали про те, щоб вони не забули про землю своїх батьків і за долю братів, що там живуть, терплять і змагаються. ОДВУ була найповажнішою на тутешньому терені організацією, що високо несла політичні і суспільні гасла воюючого народу.

Ворожі удари

І тому мусіла прийти атака. По вбивстві Гол. Отамана С. Петлюри і Вождя українських націоналістів Є. Коновальця мусіла прийти атака на запілля. Нагодою до того була коньюнктуральна ситуація союзу ЗДА з СССР. Використовуючи цю хвилево сприяюючу ситуацію, СССР робить донос (в чому йому помагають і деякі наші землячки, що ще й сьогодні радо займаються вишукуванням «фашистів» і «націоналістів» там, де їх немає). Вони денунціюють ОДВУ перед американською владою, наклепницьки представляють її як германофільську, фашистівську і ворожу до ЗДА організацію чим спричинюють зарядження слідства та провірки діяльности ОДВУ. Піддержуваний донос большевиків атакою українських землячків, що поспішили зі своїми коментарями і партійницькими атаками, здезорієнтував багато членів і вони почали покидати організацію, або відтягатися від активної праці. Наслідок був такий, що жива колись і пульсуюча організація практично попала в застій. Большевики свою ціль осягнули. Затамували розвій і діяльність ОДВУ на добрих кілька років. З поміччю їм прийшли потім українські землячки з европейської еміґрації, що, уживаючи тих самих аргументів, що й большевики, потрапили відорвати значну скількість членства, а навіть членів Головної Управи, та потягти їх своєю демаґоґією в свій табір. Перші роки після закінчення війни, мимо того, що американська влада не могла дошукатись ніякої незаконної чи фашистівської діяльности (навпаки, висловила повне своє вдоволення з діяльности та постави чолових членів ОДВУ під час війни), були дальшими роками спадку в діяльності ОДВУ. Бандерівці, переїжджаючи за океан, прищепили тут питому їм свою груповість і відкололи велику частину членства від ОДВУ, закладаючи конкуренційну установу ООЧСУ. До ООЧСУ перейшло багато членів Головної Управи і тим послабили позиції ОДВУ. Це і є причини часового занепаду ОДВУ.

Здорове розмежування

Але з негативами останніх випадків в ОДВУ відбувся рівночасно і органічний, природний та здоровий селективний процес. Відпали елементи, що напав їх страх, та елементи партійницьки та політиканськи настроєні. Організація відтяжилась від балясту числа, а залишалась справді меншість, але квалітативно більше досконала і вартісна. І ОДВУ знаходиться тепер в стадії переформування і вирівнювання своїх рядів. Ті, що залишились знайшли вже тепер потвердження своїх позицій і тим знайшли підстави і віру для своєї діяльности. Большевицькі провокації сьогодні відомі кожному, а бандерівська демаґоґія найкращий вислів знайшла в заяві тих 10 бувших передових членів ОДВУ, що далися заманити гарними фразами в табор патріотів партії і тепер остерігають перед аналогічним поступком інших. ОДВУ відживає і є всякі підстави вірити, що вона дійде незабаром до своєї давної сили.

Основи росту

Які це підстави. Це в першій мірі якість тих людей, що не захитались, що знайшли в собі мужність відстояти свої позиції до остатку, що не відступили перед погрозами большевиків і не здезертирували з фронту бою. Не можна поминути мовчанкою відважної, можна сказати, геройської постави тодішнього голови і довголітнього голови ОДВУ проф. Олександра Грановського, що в найтяжчі часи несприятливої коньюнктури ОДВУ не покинув прапора, що йому його віддали члени ОДВУ, не зневірився і не захитався в правильності своїх поглядів і позицій. Він мужньо відстояв свою стійку і не тільки не зломився, але навпаки вийшов моральним побідником. Він то оборонив честь організації перед наклепами і врятував її для дальшої служби українській визвольній справі та справі побіди засад правди і справедливости. Не менше гідною була постава інших передових членів ОДВУ — інж. Степана Куропася, добродія Степана Коцюди, сл. п. М. Машталіра, Якова Удича, Івана Харамбури, Степана Ялечка, Томи Косячка, Івана Поповича, добродія Филипова, Максима Оленича і багато інших, що показали взірцевий тип укра-

їнських націоналістьв, не тих — покрою бандерівських крикунів і демагогів, що підготовляють партійну диктатуру для України, але тих націоналістів, що їх сьогоднішні офіційні представники Америки вважають одинокими, що потраплять оборонити людство перед большевицькою загрозою. Бо тільки націоналізм є здібний поставити нищівній ідеї большевицького знівечення культури, позитивні національні ідеї розвою народів і людства. І тільки націоналісти покрою вище згаданих дадуть запоруку, що ідеї голошені ними — не пуста фраза і пропаганда, але вислів їх віри, переконань і найкращих намірів. Оце і є основна запорука, що ОДВУ відживе. Бо ж остаточно не в скількості сила, не в масі, не в отарі, не в мітінґуючій товпі і демонструючій вулиці, але в свідомій, високо етично і морально розвиненій, належно політично вихованій, окриленій найкращими замірами служити добру загалу, а не підготовляти диктатуру партії, меншості, доборі провідної верстви та їх високих кваліфікаціях. Що так є направду, ми можемо ствердити вже на основі короткого досвіду, який вчить і наглядно ілюструє, яку моральну і фактичну силу мають сьогодні, колись так сильні, бандерівці, що зараз самі себе винищують, очорнюють і взаємно обвинувачують в агентурництві. Що можна від них сподіватися, бачучи навіть і численну їх масу, коли мораль їх рівна готтентотській, а погляди застарілого середньовіччя? Що доброго може дати Україні партія і нею інспірована організація, яка уживає метод братовбивства, оклевечування. демагогії, взаємного очорнювання і обкидування болотом вчорашніх своїх товаришів боротьби, тюрем, підпілля і шибениць?

Тому не зражуймось сповидним некорисним співвідношенням сил. Не в тому справа. Дивімся, що репрезентують ті табори, які вартості вони самі несуть в собі, що вони на ділі здійснюють, до чого змагають і яких до того уживають засобів і метод.

Самостійницькі і соборницькі позиції

Але не тільки в тому є запорука доброї перспективи ОДВУ. Ще більше від людей важать ідеї, які вона голосить, і діла, які вона робить в ім'я цих ідей. ОДВУ стояла і стоїть виразно на самостійницьких позиціях і вона тих позицій не змінить. ОДВУ вважає, що тільки Самостійна Соборна Україна може бути запорукою тривалого миру в Европі і світі і що тільки Самостійна Українська Держава зможе зломити раз на завжди загрозу московського імперіялізму малим і слабим народам. В тому відношенні ідея і програма ОДВУ універсальна, завдання за які вона бореться — загальнолюдські, а тим то найвищої етичної і моральної вартости.

ОДВУ стоїть на позиціях соборництва. Ніяка політична, релігійна, станова, територіяльна чи інша групова приналежність не визначує вартість української людини, але всі українці, без різниці їх віровизнання, політичних і ідеологічних переконань, реґіонального походження, станової позиції, — є рівні перед законом і рівні в обличчі належних їм прав і обовязків. Вартість людини і їх з'єднань визначує їх вірність ідеям України і її народу, відданість справі визволення українського народу і льояльність до її законних властей. Все інше — це загроза українській національній революції, і як таку ОДВУ була і є рішена поборювати. Україна буде власністю не галичан, не закарпатців, не буковинців, не волиняків, не харківчан, чи інших земляків, але вона буде власністю цілого народу і всіх його верств, станів, земель, віровизнань і політичних груп. Це останнє спеціяльно акцентується тепер, коли існують деякі політичні групи, що одиноким арґументом, чому вони не можуть погодитися на кандидатуру на голову ВО УНРади, мають закид, що він є галичанин.

За український націоналізм

ОДВУ стоїть на позиціях українського націоналізму, бо тільки він один виведе нас з дому неволі. Укранський націоналізм, що в ім'я його і за нього зложили жертви життя і щастя тисячні леґіони найкращих синів українського народу, без огляду на свою релігійну, чи партійну, чи реґіональну приналежність, є одинокою запорукою, що Україна здобуде свою свободу. Через ніякі об'єднання, федерації, союзи і таке інше, а тільки через самостійну українську державу, поставлену суверенною волею українського народу, можна запевнити тому народові найвище щастя і свободу. І тільки безкомпромісова боротьба проти всіх наших ворогів, що заміряють і намагаються нам цю свободу зрабувати, закувати нас в кайдани і втопити в нашій крові щастя нас і наших дітей, може цю державу здобути і закріпити, може врятувати нас перед загладою і запевнити нам наше національне і індивідуальне життя. Тому ОДВУ послідовно визнає і буде боротися за визнання принципу українського націоналізму, як запоруки здобуття нашої волі. Але рівночасно ОДВУ буде боротися проти звужування поняття націоналізму до однопартійної системи, накидуваної нам теперішніми лже-націоналістами, що під ту назву ховають свої тоталітарні, диктаторські, протинародні і протисвободолюбні заміри. Український націоналізм, носієм якого від віків є всі ті, що боролися і змагалися для свободи, щастя і величі українського народу в його власній державі, не дасться звузити до програми одної політичної групи. За нього замагалися і за нього вмирали сотки і тисячі кращих синів, яким і не відома була назва тої політичної групи, що себе тепер називає і уважає одиноким репрезентантом націоналізму.

За національну революцію

ОДВУ дальше стоїть на позиціях української національної революції, як процесу духового і мілітарного змагу за відродження, збереження і закріплення українського суверенного духа і його творчости, бо це є потрібне світові і нормальному його формуванні. Українська національна революція — це не тільки спротив ворогові, що зараз окупує нашу батьківщину, це не тільки змагання

запровадити на тій території нашу українську владу, без огляду на те, яка вона своїм характером буде, але це змагання за універсальну побіду нашої духовости, за побіду наших ідей і засад, свободи народів і гідности людини, за відновлення в житті народів пошани до себе, за респектування права і справедливости, без огляду на те, до кого це відношення, за введення в міжнароднє життя рівних прав і обов'язків перед мораллю і етикою, за виелімінування насильства, грабунку, експлуатації, поневолювання народів і людини. Оце і є українська національна революція і в тому змислі ОДВУ стоїть і стояти буде на тих позиціях непохитно.

В тому є сила ОДВУ, в тому запорука її розвою і успіху в її праці!

За внутрішній мир і лад

Сповняючи і релізуючи ці позиції, ОДВУ в конкретному житті буде змагати до українського внутрішнього миру і здійснення солідаризму. Не внутрішня боротьба, але внутрішній співзмаг, конкуренція, повинні становити зміст і сенс нашого життя. Політична лінія ОДВУ буде змагати до осягнення максимуму консолідації і об'єднання наших сил довкруги законного і формального нашого національного проводу. Створення такого одного проводу — буде завданням праці ОДВУ, бо процес є довгий і праці треба багато, щоб цей замір осягнути. Мильним є погляд, що справа проводу — це справа найвищих верхів і ланок політичних груп народу. Політичні групи є тільки виразниками народу і мас, і який стан тих мас, такий і є його провід. Тому то і треба вложити багато праці в громадянство, поки підготується його здібним сформувати провід, що стояв би на висоті завдань і репрезентував би вірно волю і змагання народу.

ОДВУ ставитись буде льояльно до всіх політичних українських партій і груп, вважаючи їх виразником волі і настроїв суспільних верств і середовищ, під умовою, що вони не будуть аґентурами ворожих українській визвольній справі сил і не вноситимуть в наше внутрішне життя боротьби і проливу крови. Кожна українська політична партія є виразником українського націоналізму і як така є потрібна для процесу нашого національного визволення. Але, респектуючи право на окремішність і існування такої партії, ОДВУ рівночасно буде змагати до того, щоб всі українські політичні партії відступили в моменті внутрішньої співпраці з позиції дотеперішньої нетерпимости, бо вимога є солідарно і однозгідно спрямувати свої сили на зовнішні фронти нашого життя, а не на його нутро.

Ми і Америка

Та, будучи речником і визнавцем українського націоналізму, ОДВУ ніяким чином не забуватиме за свої обов'язки супроти держави і народу, який прийняв українську еміґрацію гостинно і віддав їй до диспозиції всі можливості нашого фізичного і духового збереження. Вважаючи, що доля світу залежить від сильної і здорової морально Америки, ОДВУ буде змагати дати і всій вклад в розбудову тої сили, як запоруки побіди над нищівними силами московського імперіялізму. Ставка в сьогоднішній ситуації йде на все, — на ній поставлене життя і існування всіх нас і всього світу. В великому змагові, що йде і що зближається до свого генерального бою, не сміє бути невтральних. Відмежування себе від процесу, що охоплює світ, немислиме. А коли так, то позиції наші ясні. Немає і не може бути в сьогоднішній ситуації розбіжностей думок в питанні нашої постави до країни нового нашого поселення. Нельояльність супроти неї рівнатися мусить нельояльності супроти нашої батьківщини.

Перед нами новий етап

За ОДВУ етап довгої, відданої і корисної праці, етап напруженої часто невдячної, сірої громадської і політичної роботи. На цьому етапі під час другої світової війни ряди членів ОДВУ значно прорідли, але зараз вони поволі поповнюються, головно новими численними силами нової політичної еміґрації. В ОДВУ живуть і працюють гармонійно зі собою більш як прикладно всі українські еміґранти, старої і нової дати, таких і інших віровизнань, з таких і інших земель і закутин України, без підкреслювання своєї партійної програми, освіти, чи дати приїзду до Америки. В своїй практичній праці ОДВУ виходить поза рямки одного терену, кладучи рівну вагу для справ цілої української еміґрації в усьому світі, бо в усьому світі йде боротьба і змаг української еміґрації за ідеали ОДВУ і українського народу.

Практично ОДВУ зараз — це ще організація завтрішнього дня. Ще мусять перегоріти в лоні нашої суспільности відгуки примітивних фаєрверків і обіцянок, ще мусять утихнути розбурхані інстинкти і пристрасті, жадоба влади фанатиків, ще мусить уплисти довший період часу, поки суспільність навчиться розрізняти краску соломяних вогників, і ще треба трохи терпеливости і опанованости, поки ОДВУ повернеться до нормальної давньої своєї організаційної сили. Але є познаки, що ОДВУ знаходиться на лінії і стежці, що веде вгору.

XVI Річний З'їзд ОДВУ має завдання цей похід вгору прискорити. Він має стати переглядом і перегруповкою наших сил і та ударним зазивом до розгортання нашої праці. Час гетсиманського саду і обрахунку совісти перейдений. Примари і залишки останньої світової війни зникають, суспільність оторясається від залишок минулого і будиться голосним дзвоном тривоги, що зависла зараз над світом. В того погляду цей З'їзд приходить в час небувалого загострення наших внутрішніх і міжнародніх відносин. І немає сумніву, що мусять це мати на увазі делегати, які з'їдуться в дні 2 і 3 вересня ц. р. в Нью Йорку, щоби розплянувати дальшу маршруту і дальші оперативні завдання.

Ми віримо, що З'їзд це завдання виконає, а українська суспільність дасть йому в тому повну піддержку.

РЕЦЕНЗІЇ

Проблеми історіософії українського націоналізму

Під таким наголовком появилась недавно в Европі невеличка книжечка проф. Ю. Бойка. Пересічного читача може відстрашити сама назва, але по змісту книжечка значно простіша і дає зрозуміле кожному читачеві вияснення заголовкові.

Українці стрічаються з комуністами і ведуть з ними балачки на різні теми. Вишколені комуністи мають готові відповіді на всякі життеві питання. Націоналістам часто доводиться їм уступати. Простудіювавши згадану книжечку, кожний дістане в руки міцну зброю — таку, що на її арґументи всякий комуніст замовкне. Отже можна сміло сказати, що згадана книжечка — це нова зброя в руках українців в боротьбі з московським комунізмом.

Подамо коротко, які справи вона трактує.

В світі змагаються нині дві течії: націоналістична і марксистська. Вся історія світу складається з дій поодиноких націй, або, іншими словами, всі світові події мають в собі чисто національні складники. Від початку людської історії нація діє як нерозривний чинник історії і тим самим мусимо визнати її як природне явище життя. Творення історії світу за посередництвом дії націй витворило зв'язаний з тим світогляд, який нині звемо націоналістичним. В діях націй і світу можуть відіграти керівну ролю лише люди, які своїм світоглядом охоплюють повність життя і вміють зайняти становище до всіх проблем життя. Діюча в історії людина мусить знати минуле і його закономірності, щоб мати змогу відгадати напрямні майбутнього розвою націй і світу і добре вести свою роботу і нації. Світогляд людей мусить бути опертий на дійсних, а не вигаданих і припасованих до моменту, закономірностях життя. Український націоналістичний світогляд спирається на життя української нації від самих її початків у сірій давнині. Кожній нації належить в житті світу якась місія. Щоб пізнати, що це за місія, треба світоглядово схопити минуле і збагнути майбутнє. От тепер Україна перебрала на себе у відношенні до світу велику місію: добути для України волю, зробити її провідним чинником життя людей в східній Европі, і тим самим звільнити світ від московської небезпеки і московського варварства, які загрожують загладою всьому людству і всім надбанням людського духа.

Щоб виконати ту ролю в житті світу, український націоналіст мусить знати не лише своє і світове минуле та напрямні ходу світових подій, але і минуле свойого ворога та напрямні його дії. Тим самим він мусить знати не тільки свій, націоналістичний погляд, а й світогляд противника, тобто марксистський, соціялістичний, комуністичний або просто московський. Всі ті назви по суті є нині ідентичні і означають одне і те саме, а Москва являється носієм ідей того світогляду. В неї на поводі йдуть інші, що лише на половину чи то на четвертину, нібито, визнають ті ідеї чи їх проводять в життя. Логічним завершенням всіх тих течій є комунізм, а всі його ручаї пливуть до Москви.

Комуністичний світогляд виробив собі свою специфічну філософську систему, яку звуть історичним матеріялізмом. На початку і на кінець людської мудрости і людських досягнень марксизм ставить матерію, з якої збудований всесвіт і не признає духового первня світу. Матерія для марксистів є, так би сказати, Богом. Те, що не можна вияснити при помочі матерії, марксисти вбирають в доґми (на взір релігій), в які кажуть вірити без сумнівів, і над якими заборонено навіть думати. На сторожі додержування доґм стоїть комуністична та різні соціялістичні партії зі своїми партійними апаратами. Марксистівська філософія дає відповіді, дуже гарно сформульовані, на всі життеві питання. Люди звичайно ліниві до думання і беруть сказане на віру, бо воно гарно сказане. Лише вдумчиві люди думають над сказаним і, не додержуючись правил, що сказаному треба вірити без думання, стають ворогами марксизму. Внутрішня логіка марксизму не дозволяє людям бачити світ і події такими, якими вони є, а тільки такими, якими хочуть їх бачити творці і визнавці марксизму (тепер, напр., Сталін та його комуністично-соціялістичні поплентачі в усьому світі).

Марксисти кладуть в центр своєї уваги робочу людину, а націоналізм націю і творчу людину. Для марксиста Богом є мертва матерія, а націоналізм уважає початком і кінцем всього дух, і при тому матеріяльним чинникам життя відводить їхнє місце в житті. Духові і матеріяльні чинники життя є нераз так тісно зі собою пов'язані, що їх не можна окремо трактувати. Там де марксизм кладе свою доґму, в яку безсумнівно треба вірити, націоналізм дає свободу людському духові дошукуватись правди, а не вірити сліпо в мертву доґму. Все у світі має причини і наслідки. Нічого нема без причини. Але, коли марксизм здебільша прикладає вагу до механічних наслідків, залишаючи причини в тумані, засуджуючи людей на рабів сил природи і зовнішнього світа, або проповідує, так би сказати, фаталізм, націоналізм бачить в людині вільну волю, яка ставить чоло фаталізмові і рабству. Що не можна в житті вияснити матеріяльними факторами, то націоналізм передає в ділянку духового життя. Підставові правди життя заперечують марксистські доґми. До таких належить поняття нації, як невідлучного чинника життя: а дальше воля людини, яка гонить її на чини, а не мертва матерія. Ось тими справами займається твір проф. Ю. Бойка.

В дальшому Ю. Бойко займається питанням, що таке нація? Які є основні складники нації? Як з народу повстає нація? Чому людина стає творчим чинником історії тільки в рямцях своєї нації? Як москалі поставили на службу свойому націоналізмові і імперіялізмові марксистську теорію? Чому Москва боїться національного фактора і старається заступити його соціяльним? Чому Москва не хоче признатись, що її філософія є фальшива? Як оборонці розламу в ОУН стають на службу марксистам? Чому москалі не хочуть визнати українського характеру імперії — Русі? Чому вони стараються заперечити існування українців в старі часи? Як диверсія в ОУН попала в ідеологічно-філософічні сіти Сталіна? Чому марксисти поминають національні мотиви в подіях, а все зводять до справ соціяльних? Чому москалі твердять, що національне усвідомлення російського народу — це найвище досягнення світу? Чи нація є витвором соціяльно-економічних обставин, чи універсальне явище? Чи двигунами світового ставання є клясова боротьба, чи зложена з різних станів національна спільнота? Що стається, коли національні провідники зраджують природний націоналістичний світогляд і женуться за штучним матеріялістичним світоглядом (наше минуле)? Що стоїть в життю вище, чи клясовий еґоїзм чи національний порив? Чи пролетаріят мусить бути інтернаціональний? Яка роля національного солідаризму в житті нації? Чи надклясові стремління національної спільноти є творчим чинником в житті нації і людства? Чому ідеалізм є ворогом матеріялізму? Чи ідея всесвітної єдности людей протирічить націоналістичному світоглядові?

На оті і багато інших питань дає обосновані відповіді книжечка Ю. Бойка.

Хто хоче озброїтись для боротьби з московським комунізмом, повинен не лише прочитати, але, краще скажемо, простудіювати цю книжку. Боротьба з комунізмом арґументами, на які він не має відповіді, дає дагато більше, як безпутне балакання навмання порожними, хоч і високопарними фразами.

М. Селешко.

Кадри наших днів

ВЕЛИКА НЕВІДОМА У ВІЙСЬКОВІЙ МАТЕМАТИЦІ

«Ясного соняшного ранку їдемо в напрямку наших ліній. Наш «джіп» примушений серед вулиці стати: назустріч йому довга, довга валка втікачів з районів, де йдуть бої. Оглядаючи їх, я починаю розуміти все це, що я тільки що чув про небезпеку масового проникання ворога навіть тут, добрих 40 миль від найближчої лінії боїв. Серед валки втікачів видно старих чоловіків і жінок, молодих дівчат і дітей. Але там видно також багато молодих чоловків ... Я зрозумів цей сумнів і страх, який відчуває кожен американець у Кореї, спостерігаючи цих мовчазних, чужих йому людей, з якими він не може порозумітися, які валками проходять здовж шляхів, через поля і міста півдня ...

... З горба, на якому стоїмо, обслуга одного кулемету бачила, як відбитий ворог відступив і на очах наших вояків спокійно переодягнувся з зелених уніформів північно-корейської армії в білі штани і блюзки корейських селян. Вояки, що оглядали цю сцену, не можуть її забути і кожного разу коли вони бачать колонну селян, вони хапають зброю і часом її вживають ...

... Дзвінок одного з польових телефонів: один з офіцерів бере слухавку, слухає хвилину і каже: «О, Господи. Колона втікачів, силою 3—4 сотні, надходить у напрямку нашої сотні.

Командуючий майор каже до команданта полку: «Не пропустіть її».

Безперечно, майор має рацію. За кожним разом це мовчазне наближення вдягнених у біле постатей маскувало напад ворогів. Врешті полковник говорить: «Згода, не пропустіть їх. Але попробуйте поговорити з ними, намагайтеся сказати їм, щоб вони вернулися назад».

«Та-ак,» говорить хтось з штабової групи, «але що, коли вони не вернуться?»

«Тоді», говорить полковник, немов підсуваючись до якогось провалля, «тоді стріляйте їм понад голови».

«О-кей» говорить якийсь старшина, «вистрілимо понад їхніми головами. А що тоді?»

«Щож, тоді, тоді стріляйте в них, якщо будете до цього примушені. Повторюю, якщо будете до того примушені.»

Офіцер говорить по телефону і наказ йде по дроті до сповитих темрявою гір».

Цих декілька вражень з Кореї кореспондента тижневика «Тайм» Джон. Осборна дають краще від усіх стратегічно-політичних аналіз відповідь на питання,—яке нині ставляє цілий світ: чому американські війська програють у Кореї?

Осборн пише:

«Ми сміємось з «комісарів» яких комуністи стараються приділити до кожної військової частини і не хочемо бачити того, що для нашого ворога «політика» є на першому місці, а саме воювання — на другому ... Наші військові і політичні позиції в Кореї є тісно переплетені. Бо це є партизанська війна розпалювана серед населення, до деякої, самим населенням країни».

Американські військові і політичні кола будували всю свою стратегію на математичних цифрах: СССР має «Х» літаків, а ми маємо їх «2Х», СССР продукує «Х» тон нафти: а ми продукуємо

її «2Х», СССР має «Х» атомових бомб, (якщо їх взагалі має), а ми маємо «2Х». З цього виходила математично незаперечна істина, що «2Х» є таки сильніші від «Х» і що тим самим перемога тих «2Х» також незаперечна. Однак Корея перевернула всі закони військово-стратегічної математики. Щоправда закони ці були вже захитані ще другою світовою війною, коли маленькі дроби «Х»-сів — українські, французькі, сербські повстанці завдавали поважних ударів німецьким «2Х»-сам. Але в ЗДА не хотіли цього бачити

Корея вчить ЗДА і взагалі захід нової математики. СССР не тільки давав північній Кореї зброю й організував армію, але ще й озброював цю армію ідеологічною зброєю. Дискутувати не доводиться, яка це зброя: фальшива, облудна, але прибрана у гарні фрази й обіцянки кремлівськими агітаторами, вона проникла у ряди північних корейців, і проникла між південно корейські маси, не зустрівши там відповідної ідейної зорганізованої противаги і підтвердивши фізичний закон про те, що навіть комуністичне повітря проникне у порожнечу. Назагал усі спостерігачі з Кореї ствердкують здебільша пасивне становище південно-корейських мас до теперішньої війни. Як видно пять років незалежности не були використані ані південно-корейським урядом, ані американцями для того, щоб приготувати корейські маси політично до протиакції комуністичній агресії. Пасивність населення і створює пригожій ґрунт для комуністичної партизанки, — явища, з яким американці ще не зустрічалися і з яким їм у даному моменті справитися важко.

Партизанка, повстанський рух і активна допомога населення — це важлива зброя в руках воюючих сторін. Це показала друга світова війна, це показує корейська війна. Рейд Ковпака від Путивля до Карпат був би неможливий у 1941 році, коли українське населення хотіло допомагати німецьким «визвольникам» сподіваючись, що вони справді є визвольники. Але цей рейд став можливий в 1943 році, коли населення побачило правдиве обличчя німецького агресора і примушене було думати про захист перед ближчою, німецькою небезпекою. відставляючи на дальший плян другу, — більшовицьку небезпеку.

Однак американський військовий і політичний штаб чомусь уперто не хоче врахувати цих фактів. У пресі і журналах далі ведуться математичні міркування на тему відношення «Х» до «2Х», шукається всеспасаючого ліку в атомовій бомбі, чоловий республіканський провідник Стассен погрожує перенесенням війни «до Москви, на Урал і на Україну», якщо СССР почне цю війну, але ніхто не хоче бачити того факту, що в тійже Україні йде вже війна, війна поневоленого народу проти окупанта і що тільки підсилення цієї війни в Україні, Білорусі, на всьому неросійському просторі СССР і у всіх поневолених Москвою країнах, а не атомова бомба, стане вирішальною зброєю у майбутній війні проти СССР.

Цитований нами Осборн пише:

«Вік машин і західня людина цього віку можуть бути дуже гарною річчю. Але машини поки що не вміють ще говорити з людьми і ми мусимо навчитися — і то дуже швидко — говорити з народами Азії».

Треба додати: і Европи, зокрема поневоленої Европи. Навчитися не тільки говорити з ними, але і розуміти їх і їхні прагнення і в ім'я проголошуваного принципу СВОБОДИ допомогти їм вибороти ту свободу. Щоб не повторилася у всесвітньому масштабі — Корея!

ЕПІГОНИ 1917 РОКУ

Українська еміґрація, у першу чергу її провід здає зараз іспит своєї зрілости. Сучасний момент підготовки до 3-ої і то вирішальної на довгі роки світової війни є вирішальним для української справи. Якщо ми зуміємо в належний спосіб поставити зараз українську справу на міжнародному політичному форумі, то й українська справа буде вирішена так, як ми того прагнемо. Якщо ні, то про нас будуть вирішувати без нас і вирішуватимуть так, як хтось захоче.

Чи відкриваємо цим Америку? Ні, бо про цю аксіому знає навіть найменша дитина. Але її приходиться повторяти ще і ще, бо виявляється, що її не знають наші батьки, ті які повинні вести українську справу.

Недавно преса принесла ще раз підтвердження вістки про тривання кризи в Українському Державному Центрі на еміґрації. По довгому опорі премієр Мазепа таки вирішив уступити. Але довідуємося, що президент доручив формування нового уряду нікому іншому, тільки Іванові Багряному. Багряний добрий письменник, може один з кращих сучасних українських письменників. Але письменницький диплльом не може бути одночасно і диплльомом на політика і то ще голови уряду. Скажуть і Ольжич був письменником і водночас заступав голову проводу політично-революційної організації, ОУН. Так, але Ольжич таки був політиком і революціонером і то політиком широкого масштабу. А цього про Івана Багряного поки що сказати не можна.

Треба думати, що цього були свідомі і ті, що висували кандидатуру Багряного на становище голови уряду. Однак, щоб залишити премієрську посаду «в своїй родині» соціялістичному бльоці, висунули кандидатуру Багряного, керуючись принціпом: будь кого, аби свого. Цим треба пояснити і рішучу опозицію соціялістів проти кандидатури інж. Андрієвського, хоч кожному відомо, що своїми якостями на становище голови уряду Андрієвський стоїть на цілу голову вище від Багряного.

Соціялістичний бльок, завдяки своєму намаганні зберегти за всяку ціну монополь у державному центрі, зайшов у сліпу вулицю і, що найгірше. веде туди і українську справу. А тимчасом події наростають, колесо історії крутиться і треба боятись, щоб для України не повторився 1917 рік. Найвища пора зрозуміти, що Україна таки вище стоїть понад партії. **Ми мусимо в сучасну пору мати Деріавний центр, а зокрема Виконний Орган не партійний, а працездатний.** Мусимо мати Виконний Орган, який на міжна-

родньому полі **ставив би справу України, а не справу соціялістичних, чи інших інтернаціоналів.** Мусимо мати Виконний Орган, який діявби **на засадах боротьби за Україну, а не випрошування України у «старших братів».** Мусимо врешті мати Виконний Орган, який **шукав би зв'язків з революційними силами в Україні, а не з реакційними силами керенщини.**

Така вимога нинішнього часу і нинішніх обставин. Таку вимогу ставить і добро нашої батьківщини, перед яким мусять поступитися всякі партійні принципи, чи особисті амбіції.

ГУВЕР: «ВОНИ ПОЛЮБИЛИ ЗЛО ...»

Що колишній президент ЗДА Г. Гувер є рішучим ворогом СССР і большевизму, в цьому не можна сумніватися. Він це довів ще в 1941 р., коли виступав проти союзу ЗДА з СССР, а потвердив тепер, пропонуючи викинути СССР і його сателітів з ОН.

Але щоб ворога перемогти, треба його знати. А Гувер, як і більшість західних політиків, не знає СССР. Це він довів у своїй промові, яку він недавно виголосив в Емпорія, Канзас. Виступаючи знову рішуче і непримирено проти СССР, Гувер висловився проти будь-якого «хрестоносного походу». «Ми — сказав Гувер — не можемо кулеметами або лінкорами змінити ідейних переконань людей і рас.... Ідеологічні війни ... не мають ні кінця, ані не знають теж остаточної перемоги. Спосіб життя людей може прийти знутра і не може бути накинений ззовні».

«На мою думку, ми ніколи більше не повинні аганжуватися в такі хрестоносні походи. Якщо комуністичним державам подобається їхня рабська ідеологія, ми не повинні наражувати життя американських громадян, щоб визволити ці держави від їхньої ідеології. Комунізм є силою зла. У ньому криються бактерії, які з часом знищать його». І далі Гувер пропонує виключити СССР і сателітів з ОН, «щоб обмежити комунізм до поневолених вже народів, зупинити мілітарну аґресію і надіється, що по якомусь часі зло саме зникне».

Коментарі до тої наївної промови визначного політичного діяча ЗДА хіба зайві.

20 років тому українці, білорусини, грузини і інші поневолені СССР народи «полюбили» комуністичне зло так, що до сьогоднішного дня не можуть його позбутися. 10 років тому «полюбили» його балтійські держави і 5 років тому його «полюбили» поляки, румуни, болгари, чехи, мадяри, словаки. Рік тому «полюбили» його китайці, а саме тепер відбувається «любовний» процес у Кореї (якому, на диво американці «перешкаджають»). Якщо американці й далі будуть керуватися рецептою Гувера, — а вони, на жаль, дотепер нею керувалися, — то треба побоюватися, що й вони на якомусь часі «полюблять» комуністичне зло. Тільки тоді вже не буде Герберта Гувера, що буде їх потішувати надією на «бактерії, які з часом знищать комунізм знутра», бо він при першій «любовній» зустрічі з комунізмом «добровільно» визнає свої «контрреволюційні і протинародні злочини» і на показному суді перед суддями НКВД «добровільно» проситиме на себе «висшей мери соціяльной защіти» — кари смерти.

Приходиться дивуватися: невже кров мільйонів закатованих большевизмом людей невідомі Гуверові? Невже невідомі йому терпіння 20 мільйонів у советських концтаборах? Невже невпинна визвольна боротьба за залізною заслоною з «комуністичним злом і факти явної аґресії і нападу Москви нічого державним мужам ЗДА не говорять? Якщо поняття «сумління світу» є абстрактними і незобов'язуючими для т. зв. «реальних політиків», якщо цей політичний реалізм дозволяє викинути на смітник всі декларації про волю людини і народів, то повинно лишитися у них хоч стільки реального розуму, щоби вміти забезпечити себе самого перед аналогічною долею, яку терплять ті всі народи, що під силою баґнетів і наганів «полюбили» комуністичне зло і ніякою силою на разі не можуть вони самі визволитися з нього.

Такі і аналогічні промови Гуверів помагають тільки американцям дочекатись тої хвилини, коли і вони «полюблять» комуністичне зло, з якого ніякі бацилі їх не визволять.

НЕВЖЕ ЦЕ УКРАЇНА?

Дорогі Мамо й Тату! Я ніколи не бачила України, але Ви мене з малих літ вчили любити Україну і я виросла з мріями про неї. У своїх мріях я бачила її ідеально гарною і гордо всюди заявляла, що я українка. Але я зараз не пізнаю тієї вимріяної мною України в особах, які недавно з неї прибули. Чи то Україна змінилась, чи теж люде такими стали? Я не можу зрозуміти, як можуть ті, які недавно залишили Укрaну і які говорять про любов до неї, діяти так, що насправді вони шкодять українській справі.

Це у вільній формі передані думки листа, якого недавно вмістив «Юкреініан Уіклі». Це лист, який говорить сильніше від десятків статей про «єдність», «консолідацію» і «допомогу батьківщині» тощо. Це лист, який мусів би стати предметом глибокої розваги кожного українця на еміґрації, а в першу чергу для тих, які очолюють, чи хочуть очолювати нашу еміґрацію і її політичну акцію.

Льокальні сварки «нових» зі «старими», католиків з православними, «івців» з «івцями», сварки за іконостаси і лавки в церкві, сварки за дрібниці й амбіції і «великі» сварки за те, хто має очолювати українську державу, якої ще не маємо, і визвольну боротьбу, про яку в сварках забуваємо, сварки про «принціпи», які ставимо вище від України і сварки за премієрські крісла, щоб засівши в них, нічого не робити — ось з яким образом України ми стаємо перед тими, які виношували цю Україну в своїх мріях, леліяли її в своїх серцях.

Невже це Україна?! — рветься розпачливий голос.

Дорога, невідома авторко листа. Ти звернула увагу лише на маленьку частину України. Крім неї є правдива героїчна Україна, яка змагається

в боротьбі за волю. І є ще також здорові українські сили, які бурлять під шумовинням, яке тебе збентежило. Ці сили дотепер ще не зуміли перебороти і відчистити шумовиння. Але вони постійно діють, міцніють і врешті таки переможуть. Твій і всіх тих, які хочуть жити в здорових водах України, а не шумовиння, обов'язок є скріпити ці здорові сили і спільно боротися саме за вимріяну ними сильну і прекрасну Україну.

ЧОГО ВОНИ БАЖАЮТЬ...

Деякі еміґраційні газети (напр., мадярська газета «Гунґарія», з дня 7 липня ц, р., яка виходить в Мюнхені — Німеччина), передруковують текст летючок, що їх випустила боєва група Російського Освободітельного Руху — «Русское Дело». В них заповідає вона недалекий кінець совєтської влади в СССР. Як це станеться, що мала б совєтська влада провалитися, в летючках не говориться, зате вичислюється там ідеали, за які борятся «наші единомишленники, борци за свободную Россию... бившие остовци, военнопленние, власовци, невозвращенци, перебежчики из советской окупационной армии и вообще вся наша емиграция». Там ні словом не згадується про звільнення цілого ряду поневолених московським народом націй і забезпечення їм культурної, релігійної, політичної і економічної свободи так, як би під кровавим сталінським режимом не була душена в першій мірі національна, культурна і духова незалежність народів, що входять в склад СССР, так як би не експлуатувала Москва матеріяльні багатства тих народів, так як би не був проповідуваний націоналістичний шовінізм «великого» російського народу, так як би не було заведеного одного духового і культурного концентраційного табору для всіх виявів духа немосковських народів.

Дивним дивом, російські еміґраційні визволителі, пам'ятаючи про свободу релігії і совісти, про короткий робучий день, про безплатне образування, про наповнення пустих сталінських магазинів (байдуже, що краденим з України добром), про скинення диктатури партії ВКП(б), про знесення колгоспів і т. д., і т. д., все забувають пригадати собі, що крім того всього існує ще поневолення національне.

Ці, які видають оті летючки, а їх видано дотепер 8 (№ 1 — «Русское Дело», № 2 — «За що боротися»?, № 3 — «Земля селянам», № 4 — «Геть злодія», № 5 «Боротьба всюди», № 6 — «Хваліть Сталіна на сміх!», № 7 — «Як вести боєву роботу», № 8 — «Як боротися з агентурою Берії») доказують, що, на жаль, історія і життя їх нічого не навчили і що в великому процесі еволюції і визрівання людства до вищого суспільного і політичного міжнародного ладу вони участи не беруть і на шляху цьому стоять тяжкою колодою перешкоди.

Але, як над всіми анахронічними і реакційними творами, так і над ними жива дійсність і історична еволюція перейде до порядку денного.

З ножицями по пресі

«Вісник» — орган Організації Чотирох Свобід України — ООЧСУ (Ч. 6—7, червень-липень 1950), в статті «30. червня 1941 року» пише: «Але ми віримо й надіємось, що «взищеться перед Богом кров народу нашого в обороні землі нашої пролитая», що гряде час і вже близький він є, коли та кров зійде цвітом на тій землі... Ту кров однаково проливали і під Берестечом, і під Полтавою, при Крутах і під Базаром, і то все в обороні того ж самого ідеалу: Своєї Правди в своїй хаті. Акт 20-го червня 1941-го року є тільки одним з наступних в ряді інших, йому подібних».

Пощо демагогія? Хто проливав кров при «акті 30-го червня 1941-го року»? Пощо блюзнірство, порівнюючи німецьку комедію в радіо у Львові з геройством Берестечка, Полтави, Крутів, і Базару? Там була боротьба, а тут виконування волі «пославшого мя» зверхника «Ролянда» і «Нахтіґаля».

* * *

«Український Самостійник» — газета бандерівської партії, яка на словах каже, що стоїть на позиціях націоналізму і «бореться» за побіду клича «Свобода народам! Свобода людині», так пише про визвольну боротьбу азійських народів (в статті п. н. «Націоналізм в Азії послаблює протибольшевицький фронт»): «Перешкодою в створенні бльоку проти російського імперіялізму є **національна свідомість** (підкреслення наше! — Значить, коли б тої національно свідомости не було, то все було б гаразд!) (народів цього (азійського — прим. Ред.) простору, які під японською окупацією мали хоч формальну **самостійність**, а обіцяну їм самостійність зі сторони своїх панів мусіли аж зброєю добувати».

«Сьогодні немає сенсу дискутувати над тим, чи й що там французи не в порядку зробили. Факти є й залишаються, що націоналізм там сильно розвинувся...»

Думаємо, що не націоналізм послаблює протибольшевицький фронт народів Азії, але намагання отой націоналізм дусити і заперечувати в ім'я свого власного імперіялізму. Вина тут по боці тих, що не дотримали обіцянки в справі самостійности Індонезії (Голяндія), що опізнювали визнання самостійности Індії (Англія), що до сьогодні залишають колоніяльні війська в Індо-Китаю (Франція) і т. д., що своїми психологічними і політичними помилками штовхають ці народи в обійми комунізму. Не можна ж усього нещастя, що є в світі, пояснювати націоналізмом, тільки тому, що, на жаль, дотеперішня світова політика знаходиться ще далі в руках «шостої колони» Москви. Не тільки народи і їх націоналізм, як політики і їх вчинки, доконувані згідно з теорією ховання голови струся в пісок, є тому винні.

Нас дивує в тому не так політика азійських противників націоналізму, як становище українських, з дозволу сказати, націоналістів. Бо що значить визнавати націоналізм? Це не значить тільки боротися за свободу власного народу, але це значить боротися за засаду, що кожний нарід має право на свободу. Гітлер і Мусоліні боролися теж за добро і щастя свого народу, але вони нехтували правами і інтересами народів інших і тому їх не можна вважати справжніми націоналістами. Власне в тому різниця поміж імперіялізмом і націоналізмом, що

перший дбає тільки про свою силу, без огляду на те, якими дорогами вона забезпечена, а другий дбає про силу права і справедливости, як найкращої зпоруки миру і щастя людства. Коли йдеться про свободу, то вона є універсальна і справжній націоналізм боронить її для всіх народів і всюди. Лже-націоналізм боронить її тільки для своєї партії і там, де це тільки поплачується.

* * *

Перед нами **«Повідомлення Пресового Бюра Закордонного Представництва УГВР»**, видане окремою брошуркою і **«Резолюція І-го Загального Збору б. Вояків Рейдуючого Відділу УПА, що відбулися 17 і 16. 6. 1950 р. в Німеччині»**, видрукувані в газеті «Украпець-Час» та в органі ЗЧ ОУН (бандерівців) «Сурма».

Для орієнтації справжнього облички «революційної боротьби», що її ведуть ці колишні компаніони на диктатуру і тоталізм, за якими нібито, за словами З. Пеленського мало б бути 75 відсотків українських мас, наведемо короткі уступи з одного і другого документу, важного і історичного тому, що залишаться вони документами ганьби і сорому торгівців і крамарів визвольною боротьбою укранського народу:

«Повідомлення Пресового Бюра ЗП УГВР» повідомляє (подаємо уривки):

«Намагаючись відібрати УПА її всенаціональний понадпартійний характер і вбгати її у свої монопартійні рямки — хочби постійним сполучуванням двох конструкцій української визвольної боротьби ОУН-УПА — С. Бандера і провидники еміграційно ОУНР по-узурпаторськи пробують підкорити собі вояків УПА закордоном і зробити їх сліпим виконавцями своїх партійних наказів. Ця безправна і для визвольної справи українського народу наявно шкідлива акція доповнюється самовільними збірками грошових фондів, маскованих фірмою УПА, на ділі, для своїх партійних цілей на еміграції».

«Тільки на еміграції в головах проводу провідних елементів ОУНР, зокрема в голові п. С. Бандери, не можуть відмерти фальшиві відображення про монопартійний устрій та тоталітарні тенденції українського визвольного руху на Батьківщині. На щастя ці еміграційні ілюзії не мають нічого спільного з дійсністю в Україні».

«... тут на чужині п. Степан Бандера разом зі своїм еміграційним проводом ЗЧ ОУНР послідовно провадять підривну, диверсійну діяльність, метою якої є тільки поширювати баламутство серед української патріотичної громадськости за кордонами України та дискредитувати перед зовнішньополітичним світом визвольні змагання України. Це роблять вони на сторінках своєї преси, в повідомленнях та інтерв'ю для чужинних газет, у своїй практичній політиці внутрі української громадськости та перед чужинцями. Зокрема, цю диверсію виконують вони щодо самого характеру Української Повстанчої Армії, яку позбавляють її всенаціональної та понадпартійної прикмет, щодо відділів УПА, які на наказ Головного Командуваня УПА вимаршували на Захід і щодо поодиноких вояків УПА, з яких намагаються зробити звичайних партійних членів».

Дальше цитується різні постанови, які мають довести всенаціональний і понадпартійний характер УПА, подається фотокопії документів, які мають доказувати з одної сторони, намагання С. Бандери підкорити собі «незалежну УПА», а з другої сторони, спротив чинників УПА оборонити свою понадпартійність і всенаціональність, подається характеристику деяких членів ОУНР і бувших вояків УПА (характеристику, очевидно, негативну) і т. д.

В «Резолюціях І-го Загального Збору вояків Рейдуючого Відділу УПА» знов же говориться:

«3. Стверджуємо і визнаємо, що б. вояки, підстаршини і старшини УПА, разом з закордонними частинами ОУН, творять ідейно-політичну єдність й однонапрямну дію цілої системи ОУН-УПА-УГВР (отже найвища інстанція — це ОУН, їй підпорядкована УПА, а їм обом — УГВР — прим. Ред.) Тому намагання деяких людей, що відійшли від діл та цілей цієї боротьби й стали до послуг не-українських чинників, розколоти цю єдність, вважаємо шкідливою і ворожою.

Висловлюємо повне довіря Проводові цілої ОУН та її Закордонним Частинам.

4. Висловлюємо свій жаль, що частина людей із Закордонного Представництва УГВР та неправно і непотрібно створеної т. зв. «Місії УПА», надужили довір'ям українського громадянства й іменем ОУН-УПА-УГВР. Вони, представляючи неправильно і тенденційно українському суспільству на чужині й чужому світові цілі української національної боротьби, довели до того, що в світовій пресі починає сіятись баламуцтво про те, що українська національно-визвольна революція є тільки антисталінським рухом найлівішого покрою. Тих людей, оскільки вони були вояками УПА, за те, що солідаризувалися з ідеями лівомарксистських груп, вилучаємо з духової єдности (бо немає на разі сили вилучити їх з фізичної єдности — прим. складача) з нами, а тих, що вступили на службу до чужих чинників, виключаємо зі своїх організаційних рядів».

Отак бореться ОУН, УГВР, та еміграційна УПА за Україну! Коли прийде край їх злочинній діяльності!

З хроніки нашого життя

НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ

Мученичою смертю на сибірському засланні помер український греко-католицький єпископ-помічник перемиської дієцезії Кир Григорій Лакота. Там теж помер о. Микола Грицеляк, канцлер перемиської консисторії, якого большевики вивезли з єп. Лакотою в 1946 р.

За час 6-ти літньої окупації московськими большевиками Буковини там засновано 305 колгоспних і партійних сільських організацій, в яких працює 800 аґіт-колективів і понад 15 тисяч аґітаторів.

У Львові відбулася недавно сесія Інституту української літератури ім. Т. Г. Шевченка, в якій взяли участь теж секретар ЦК КП(б)У — І. Д. Назаренко. Сесія займалася справою «віднаціоналізованія» української молоді і прищеплення їй «полум'яного» патріотизму до Москви. На сесії прочитано, м. ін., доповіді: О. І. Білецького «Світове значення літератур народів СССР», Єголіна «Ленін і Сталін — творці наукових основ літературознавства», М. К. Гудрія «Завдання боротьби проти буржуаз.но-націоналістичних перекручень історії літератури», Л. М. Новиченка «Українська клясична література в боротьбі проти українського націоналізму і космополітизму».

Партійна газета «Радянська Україна» помістила гостру критику творчости української письменниці Ірини Вільде. Письменниці закидається «спотворення радянської дійсности, опошлювання совєтських людей».

Український письменник О. Гончар опублікував свої враження з відвидин червоного Китаю в репортажі п. н.: «Китай зблизька», в якому він захоплений тим, що найбільший готель в Шангаї називається «Москва».

Рада міністрів УССР випустила чергову пропаґандивну книжку в справах репатріяції п. н.: «Їх щаслива доля», в якій заманює своєю пропаґандою переміщені особи повернутися домів.

Львівський Інститут історії України Академії Наук УРСР відбував недавно свою наукову сесію, на якій заслухано ряд доповідей членів академії. Між доповідями були такі: Д. З. Мануїльського «Ленін і Сталін про завдання вивчення історії радянського суспільства», М. О. Алпатова «Криза сучасної буржуазної філософії», Ф.

П. Шевченка «Історичне значення вікової дружби українського і російського народів», Л. В. Гаркуші «Завдання істориків у боротьбі викорчовування решток українського буржуазного націоналізму». Теми і більшість доповідачів, як видно, не багато мають спільного з вивченням історії України.

НА ЕМІҐРАЦІЇ

Криза Викнного Органу УНРади ще досі не наладнана. Після зголошення димісії ВО проф. І. Мазепою президент С. М. Лівицький доручив йому поновно місію формування нового ВО, але в своїй праці проф. Мазепа не отримав потрібної більшости голосів УНРади. Теж назначений президентом формувати ВО представник УРДП — І. Багряний, ані представник ОУН — інж. Д. Андрієвський не могли добитись належної більшости. До сьогодні президент Лівицький не назначив кандидата на «премієр-міністра».

Комітет Українців Канади (КУК) на свойому засіданні 28 липня ц. р., у зв'язку з війною в Кореї, рішив вислати свою привітальну телеграму урядові Канади, піддержуючи в ній політику уряду в справі московської аґресії на Кореї та візвати українців Канади піддержати уряд в його становищі та своєю працею протиставитись комуністичній інфільтрації в Канаді.

У Филядельфії, ЗДА, почав виходити журнал літератури і мистецтва «Київ». Журнал видає Літературно-Мистецьке Товариство у Филядельфії.

Проф. Пантелеймона Коваліва покликано на катедру української мови в Бруклинському коледжі.

В днях 2 і 3 вересня 1950 р. в Дітройті, ЗДА, відбувся З'їзд Української Гетьманської Організації в ЗДА.

В Міттенвальді, Німеччина, почав виходити, за редакцією М. Колянківської український універсальний місячник «Ми і світ».

В Чікаґо, ЗДА, засновано Українське Академічне Об'єднання Національного Солідаризму «Січ».

У Вашинґтоні засновано Американсько-Українське Товариство.

Головна Управа Союзу Українських Ветеранів у Німеччині, Українська Національна Ґвардія та Головна Управа Українського Вільного Козацтва вислали телеграму до президента Трумена і президента Корейської республіки, в якій заявляють готовість взяти участь у боротьбі проти московського большевизму під українським національним прапором.

В Мельбурні (Австралія) відбувся в днях 10—12 червня ц. р. перший З'їзд Українців в Австралії. З'їзд покликав до життя український громадський центр на Австралію під назвою «Об'єднання Українців в Австралії». Головою ОУВА обрано Б. Болюха.

На фармі «Українське село» біля Нью Йорку, ЗДА, відбулася перша пластова зустріч українських пластунів в ЗДА.

На Монтреальському університеті (Канада) засновано катедру українознавства, в програму навчання якої входить українська література, культура, граматика та історія української церкви. Викладають: д-р Д. Донцов, д-р Ю. Русов та о. д-р Б. Залсський.

З днем 1 вересня ц. р. у Філядельфії (ЗДА) почне виходити американське видання газети «Українські Вісті», що її видає УРДП в. Н. Ульмі, Німеччина. Для тої цілі в ЗДА засновано Видавничу Спілку «Україна».

При державній бібліотеці Південної Австралії в Аделяйді відкрито Український Відділ Художньої Літератури.

В Нью Йорку (ЗДА), 18 червня засновано нову організацію молоді під назвою «Об'єднання Демократичної Молоді».

В днях 29—30 липня ц. р. в Торонті (Канада) відбувся II Красвий З'їзд Спілки Української Молоді в Канаді.

В днях 1—2 липня ц. р. в Ґрімсі Біч (Канада) відбувся 25-літній Ювілейний З'їзд Союзу Гетьманців Державників (ГСД). З'їзд обрав головним обозним СГД в Канаді Миколу Стусса і заснував Ідеологічний Інститут ім. Липинського.

В днях 14, 15 і 16 липня ц. р. в Парижі (Франція) відбувся П'ятий Конґрес Об'єднання Українських Робітників у Франції (ОУРФ).

В Нью Йорку (ЗДА) засновано нову політичну партію, що називається Національно Демократична Українська Партія в Злучених Державах Америки. Головою нової партії обрано д-ра К. Паньківського. Партія випустила перший свій інформаційний листок.

В Австралії, в м. Сідней, повстало представництво УВАН, яке очолює проф. С Гасвський (сп. Сильвестер).

В Мюнхені появився друком Науковий Збірник Українського Вільного Університету — ювілейне видання для відзначення 25-ліття існування УВУ (1921—1946). Праця ця містить збір статтей професорів УВУ.

В Цуфенгавзені (Німеччина) відкрито масову могилу з трупами 150 скитальців, переважно українців, помордованих совєтською репатріяційною місією.

В Мюнхені відбувся пленум Головної Ради СХС (Санітарно-Харитативна Служба). У звітах подано, що СХС за останній рік принесла допомогу 2172 хворим особам. Новим головою Головної Ради СХС обрано інж. Хроновята, а головою Управи — проф. д-ра І. Мірчука.

Собор Української Греко-Православної Церкви в Канаді, що відбувся в днях 19—21 червня ц. р. в Саскатуні, звільнив архиєпископа Мстислава (Скрипника) з посту голови цієї церкви в Канаді.

В Нью Йорку відновило свою діяльність давне красве видавництво «Червона Калина».

Український мовознавець А. Багмет опрацював і здав до друку «Словник синонімів української мови» обсягом 30 аркушів.

В Лондоні почав виходити новий український бюлетень англійською мовою «Юкрейнісн Нюзлеттер», що його видає Українське Бюро та Українська Інформаційна Служба при співпраці з Союзом Українців у Великий Британії.

Папа Пій XII заіменував українського єпископа з ЗДА Константина Богачевського Асистентом Папського Трону і Римським ґрафом. Є це дуже високе відзначення, яке з українців одержали пок. митр. Шептицький.

БІБЛІОҐРАФІЯ

«ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА» — Мюнхен — Нью-Йорк — 1950. Зошит 5-ий — стор. 321—400 — Ціна зошита ДМ 8, або дол. 2,5.
Зміст: V. Мова: 1. Сімович-Кузеля: Історія вивчення і сучасний стан досліджів; 2. Рудницький:Чижевський-Чапленко-Лев-Шерех: Сучасна українська літературна мова; 3. З. Зілинський-Кісілевський-І. П.: Українські говори; 4. Смаль-Стоцький-Шерех-Рудницький-Чапленко: Історія української мови; 5. Лев-Сімович-Рудницький-Б. Б М.-Шерех: Українське письмо і правопис; 6. Рудницький: Українське назовництво. Мал. 14; ст. 321-368. VI. Історія: 1. Пастернак-Чапленко, Міллер, Петров, Козловська: Археологія; 2. Джерела й історіографія (дальше в наст. зошиті).

ЄВШАН - ЗІЛЛЯ — Привіт Тобі Україно! — Збірник. — Бібліотека юного читача. Випуск Ч. І. Видає Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Редаґує: Колеґія.

ЗАРЕВО — Бюлетень Об'єднання Українських Товариств Національного Солідаризму «Зарево». Мюнхеї 1950. Рік II, Ч. 2.

ВЕРА, НАДЕЖДА, ЛЮБОВ — Орган Грузинской Национально-Религиозной Мысли. Мюнхен 1950. Ч. 5—6.

ЛОГОС — Богословський квартальник. Ч. :. 1950. Видає Колеґія Професорів Духовної Семинарії Отців Редемптористів у Ватерфорді (Канада).

ЖІНОЧІЙ СВІТ — Ч. 7 (липень) і Ч. 8 (серпень) 1950. Видає Організація Українок Канади ім. Ольги Басарабової.

ПОРОГИ — літературно-мистецький журнал. Ч. 8: травень 1950. Буенос Айрес, Арґентина.

ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА
ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ВІДВОДЖЕННЯ УКРАЇНИ В АМЕРИЦІ

Закликає всіх членів і прихильників ОДВУ та Братніх Організацій — **Українського Золотого Хреста ОДВУ та Молоді ОДВУ,** — дієцезії українських Церков, парохіяльні громади, центральні організації та установи, українські національні товариства та організації, та все українське громадянство в Злучених Державах Америки — взяти участь через своїх делегатів і представників, зглядно прибути як гості на

16-ий Річний З'їзд

ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ В АМЕРИЦІ

та Братніх Організацій
Українського Золотого Хреста ОДВУ і Молоді в ОДВУ,

що відбудеться в днях 2, 3 і 4 вересня ц. р. в Нью Йорку в готелі Джордж Вашингтон.

Hotel George Washington 23 Lexington Avenue at 23rd Street, New York, N. Y.

Цьогорічний З'їзд ОДВУ повинен, як і всі попередні, бути черговою маніфестацією українсько-американського суспільства, яке в рядах ОДВУ та Братніх Організацій стоїть беззастережно на демократичних засадах християнської етики й моралі та Самостійности й Соборности Української Держави, — а тому Ваша присутність та вклад в працю цього З'їзду тільки зміцнить визвольний фронт українського та інших поневолених російсько-большевицьким імперіялізмом народів та рівночасно закріпить дружбу українського й американського народів в боротьбі з тим же ненависним імперіялізмом.

Зголошуватися на З'їзд та звертатися по додаткові відомості про спосіб і час відбуття З'їзду треба на адресу Центральної Управи ОДВУ:
Central Executive Committee of ODWU 10944 S. Wentworth Ave — Chicago 28, Illinois.

Центральна Управа
Організації Державного Відродження України в Америці.

Просимо о ласкаве уміщення наступного комунікату:

І. З'ЇЗД ДЕЛЕГАТІВ БРАТСТВА КАРПАТСЬКИХ СІЧОВИКІВ

В 12. Річницю Заіснування Української Держави в Карпатській Україні відбудеться 7 і 8 жовтня 1950 року в Торонто, в Українськім Національнім Домі, 297—311 Каледж Стріт

І. З'їзд делегатів Братства Карпатських Січовиків.

За Провід Братства Карпатських Січовиків:

Д-р Степан Росоха, в. р., голова.
Василь Тимко, в. р., секретар.



Містить статті з ділянок політики, культури й суспільного життя.

Редагує Редакційна Колегія.
Видає УКРАЇНСЬКА НЕЗАЛЕЖНА ВИДАВНИЧА СПІЛКА в Ст. Пол, Мінн., ЗДА.

Адреса Редакції:
THE INDEPENDENT UKRAINE
9421 Burnside Ave, Chicago 19, Ill.

Адреса Адміністрації:
THE INDEPENDENT UKRAINE
P. O. Box 194 St. Paul 2, Minn. U. S. A.

Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописи на бажання авторів повертаються.

Передруки з «Самостійної України» дозволені тільки за поданням джерела.

Редакція містить теж дискусійні матеріяли, що є висловом думки автора, а не Редакції.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Ціна одного примірника в ЗДА і Канаді — 25 центів. В Англії і Австралії — 2 шилінґи. В інших державах в перечисленні на валюту даної держави, по обовязуючому курсі доляра.

Передплата «Самостійної України» виносить:
в ЗДА і Канаді:
річно $2,50
піврічно $1,50
чвертьрічно $0,80
в Англії й Австралії —
річно 24 шілінґи

ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА «Самостійної України»

Канада:
"The Independent Ukraine"
P.O. Box 387
Winnipeg, Man., Canada

Південна Америка:
"Peremoha" Bookstore,
25 de Mayo 479 (14)
Buenos Aires Argentina

Велика Британія:
W. S. Shewchuk
123 Notting Hill Gate, London, W.11.

Франція:
Mr. A. Domaracky
c/ La Parole Ukrainienne
3. rue de Sabot Paris VI.

Італія і Близький Схід:
Dr. W. Fedoronchuk,
Via Nemorenss 100, int. 22 Roma, Italia

INDEPENDENT UKRAINE

Articles published on political, cultural and social topics.

Edited by Editorial Committee

Published by
UKRAINIAN INDEPENDENT PUBLISHERS LTD.

Ціна 25 ц.